

ONLINE SZOCIOMETRIA - AVAGY OSZTÁLYKÖZÖSSÉG A FACEBOOKON

Tartalomjegyzék

I. Bevezetés	3
I.1. Témamegjelölés	4
I. 2. Módszerválasztás, minta	6
I. 3. A kérdőív felépítése	8
I. 4. Elemzési szempontok, hipotézisek	12
I. 5. A dolgozat felépítése	13
II. Szakirodalmi áttekintés	14
II.1. Osztály = közösség?	14
II.2. Osztályközösségek jellemzői	15
II. 3. A Facebook térhódítása	17
III. Elemzés	18
III. 1. Hipotézisek tesztelése	18
III. 1. 1. A formális rangsorhoz tartozó hipotézis tesztelése	19
III. 1. 2. Az informális csoportképződéshez tartozó hipotézisek tesztelése	24
III. 1. 3. A formális és informális osztálynormákhoz tartozó hipotézisek tesztelése	32
III. 2. Eredmények felhasználása, egy eset bemutatása	36
IV. Összefoglalás, kitekintés	39
Bibliográfia.....	41
Mellékletek	43

I. Bevezetés

„A tanulók képtelenek elkészíteni a saját írótablájukat. A jóval drágább palatáblát veszik elő, ha írásra kerül a sor. Mi történne, ha valamelyikük leejti és eltörik a tábla? Nem tudnának többé írni rá!”

A fenti mondatok egy 1703-as tanári megbeszélésen hangzottak el (Ohler, 2010:75). Akkoriban kezdtek megjelenni a fakeszes palatáblák. Érezhető, hogy ez milyen horderejű változásnak minősült abban az időben, hiszen egy új eszköz jelent meg az oktatásban, amely egy korábbi, hosszú ideig jól működőnek tűnő gyakorlatot váltott le. Ezt követően a palatábla majd száz éven keresztül az egyik legfontosabb tanulói eszközt jelentette, újdonsága miatt azonban sok pedagógus ódzkodott tőle eleinte.

Az újítások többnyire bizonytalanságot idéznek elő, mely bizonytalanság félelemmé válhat, amennyiben nem szerzünk információt az új technikával, új jelenséggel kapcsolatban. Tagadhatatlan azonban, hogy ha a valóságot hitelesen szeretnénk ábrázolni, elengedhetetlen lépést tartani a modern technika nyújtotta lehetőségekkel (Ohler, 2010:15-16). Ehhez szorosan kapcsolódik a fiatalok által használt közösségi portál, a Facebook térhódítása. A portál alkalmas lehet az osztályközösség kialakulásának támogatására, csatornát biztosít a tanár-diák kommunikáció hatékonyságának növelése érdekében, mivel a legtöbb diák napi rendszerességgel mutatkozik a Facebookon. A portál a miatt is vonzó lehet, hogy díjmentes adatátvitelt tesz lehetővé, helyettesítve a korábbi sms-ezéseket, és gyorsaságából adódóan a padosorok között átgurított levelezés is lassan feledésbe merül.

Bármely pedagógust megkérdezhetünk, a tapasztalatok azt fogják mutatni, hogy a fiatalok az iskolában eltöltött idő alatt is aktívan megjelennek a már okostelefonról is könnyedén hozzáférhető Facebook nevű portálon, annak ellenére, hogy az órát tartó pedagógus erre nem adott instrukciót.¹ Az osztályközösség szempontjából fontos kérdés lehet, hogy annak tagjai hogyan szervezik online életüket. Az osztályfőnök szerepe az online térben szintén több érdekes kérdést vet fel: megjelenik-e ott egyáltalán, figyelemmel követi-e, amit diákjai a szabadidejükben tesznek,

¹ Érdekes tapasztalat volt az adatfelvétel során, hogy a különböző tanárok miként kezelték azokat az eseteket, amikor a kérdőív kitöltése során a „Hány ismerősöd van Facebookon?” kérdésre több diák a telefonjáról ellenőrizte a pontos adatokat. Voltak, akik azonnali fegyelmezként az összes telefon kikérték a tanári asztalra, mások számára teljesen természetesnek tűnt, hogy a diákok órán a telefonoznak. Egy további kutatás keretében érdemes lennének a tanári attitűdöket is vizsgálni a Facebookkal – és összességében a modern kommunikációs technológiával kapcsolatban.

„ismerőssé“ válnak-e a portálon. Ez a kérdés amiatt is érdekes, mivel az Egyesült Államokban bizonyos iskolákban szabályozás született arra vonatkozóan, hogy tanár és diák nem léphet kapcsolatba a portálon keresztül. A törvény 2011-ben született meg, elsőként Missouri hozott ilyen szabályt,² annak érdekében, hogy védje a diákokat az esetleges tanári molesztálásoktól. Magyarország és az Egyesült Államok e tekintetben különböznek, mivel hazánkban kevésbé liberális a tanár-diák viszony. Úgy gondolom, megfelelő adatvédelmi beállítások mellett – melyek nem csak a tanár-diák relációban lennének fontosak –, lenne helye az osztályfőnök megjelenésének a Facebookon is, hiszen a fiataloknak szükségük van a hiteles felnőtt példákra az online térben is (Lévai – Tóth-Mózer, 2011). Ennek a gondolatnak a folytatásaként fontos kérdés lehet a tudatos portálhasználat felmérése a fiatalok körében, mivel úgy gondolom sokan nincsenek tisztában azzal, hogy egy-egy bejegyzésüket kik olvassák, és hogy ez a későbbiekben kellemetlen helyzeteket teremthet számukra, mivel a világhálón megjelenő tartalmak visszakereshetőek, amely tényt sokan nem tartják szem előtt használat közben. Az iskolán kívüli és azon belüli világ összemosódása a külsős barátokkal való kapcsolattartási lehetőségek kiterjedésével feltehetően gyengíti az osztályon belüli kapcsolatokat, ugyanakkor a peremhelyezeten levő diákok esetében akár pozitív hatása is lehet az online kommunikáció lehetőségének.

A fentiek értelmében egyértelművé válik, hogy a Facebook megjelenése számos kérdést vet fel az oktatás és nevelés témakörét illetően, melyek újszerűségükből adódóan ezidáig megválaszolatlanok maradtak. Dolgozatom során ezeknek a jelenségeknek egy kis szeletét kívánom bemutatni, az osztályközösségek vizsgálata során.

I.1. Témamegjelölés

Az osztályközösségben zajló folyamatok feltárásáról, az egyes osztályok belső szerkezetéről számos tudományos munka készült már, a 21. században azonban egy új terepet is érdemes vizsgálni, az online portálokat, melyek lehetőséget nyújthatnak az osztályközösség erősítésére.

Kutatási kérdésem az online térben kirajzolódó osztályközösség jellemzőire irányul, a Facebook nevű közösségi portál nyújtotta lehetőségek kihasználását, a diákok egymás között zajló interakcióit és az azokat meghatározó tényezőket vizsgálom.

² <http://newsfeed.time.com/2011/08/01/in-missouri-teachers-and-students-legally-cant-be-facebook-friends/> (utolsó letöltés: 2012-12-30)

A bevezetőben említett folyamatot éljük át ma is, amikor az internethasználat a legtöbb középiskolai tanuló számára a mindennapos tevékenységek közé tartozik, és a közösségi portálok rendszeres használata a diákok számára olyan természetesnek tűnik, mint korábban az iskolai padosorok közötti levelezés vagy a tanórák szünetében zajló beszélgetések. A bevezetőben elhangzott rövid történeti áttekintés során azt igyekeztem érzékeltetni, hogy egy-egy újonnan felbukkanó jelenség sok esetben az ismeretlenségből adódóan félelemmel, aggodalommal tölti el a tanárokat. Ilyen például az az elképzelés, hogy a Facebook elmagányosít, kiszakít a mindennapokból – így az iskolába járás és tanulás is háttérbe szorul –, illetve, hogy az internetes tartalmaknak köszönhetően a tanárok szerepe jelentősen csökken a tanulási-tanítási folyamat során.³

Fontosnak tartom, hogy az empirikus pedagógiai vizsgálatok a fent említett témakörökre is kiterjedjenek, hiszen ezáltal szerezhethetünk információt az újak számító jelenségekről, és válik ismertté az ismeretlen. Számos pedagógus kreatívan alkalmazza a Facebook nyújtotta lehetőségeket az oktatás-nevelés során, ugyanakkor sokan vannak, akik a hagyományos módszereket nem szívesen egészítik ki új eszközökkel, és így ettől a portáltól is ódzkodnak.

Dolgozatomnak tehát nem célja az online tér átfogó vizsgálata vagy az online és offline tér összehasonlítása. Egy új terep, a Facebook feltérképezése az osztályközösség szempontjából, valamint pedagógiai vetületének bemutatása a cél. Emellett fontosnak tartom a szociometria felvételében található lehetőségek bemutatását is, mivel ez egy olyan módszernek számít, amelyet sok osztályfőnök is alkalmaz a diákjai megismerése érdekében, így érdemes lehet a sokak által már ismert kérdések mellett újabb szempontok bevonása is.

A pedagógusok számára a kutatás betekintést nyújthat a fiatalok online életének egy szeletébe. Az eredmények ismeretében lehetőség nyílik a terep átfogóbb megismerésére, a Facebookon fellelhető funkciók osztálytermi felhasználására, azáltal, hogy néhány, az osztályközösség online jellemzőit feltáró kérdést járunk körbe, és megismerjük, hogy az osztályok milyen minőségben vannak jelen az említett közösségi portálon.

³ A mintába került osztályokat tanító néhány pedagógus által megfogalmazott félelmek.

I. 2. Módszerválasztás, minta

A vizsgálat kvantitatív jellegéből adódóan a kérdőíves módszer bizonyult a megfelelőnek a kutatási kérdések megválaszolására.

A kutatási terep meghatározásakor a Facebook nevű közösségi portálra esett a választás, mivel jelenleg ez a legnépszerűbb portál Magyarországon, megelőzve a hazai IWIW-et, illetve nemzetközi vetélytársát, a GooglePlust⁴.

A kérdőíveket két középiskolába juttattam el, és a hozzáférés alapú mintavétel során összesen nyolc osztály tanulójától érkezett válasz, amely 236 főt jelent (a hiányzó tanulók levonásával). Egy budapesti középiskola öt osztálya, valamint egy Budapest agglomerációjához tartozó iskolából további három osztály töltötte ki a kérdőívet. Az adathozzáférés két hullámban zajlott, az első körben három szakközépiskolai osztály töltötte ki a kérdőívet, próbakérdés céljából, majd az átdolgozást követően a tényleges célcsoporttal vettem fel a javított kérdőívet.

A középiskolás korosztály választását indokolja a Facebook-felhasználókról található statisztika, mely szerint a több, mint négy milliós magyar tábornak a 47%-a a 13-24 éves korosztályba esik⁵. Azonban, annak érdekében, hogy a legfiatalabbak is reprezentálva legyenek, egy nyolcadikos osztály tagai is bekerültek a mintába. Összesen tehát egy nyolcadikos, egy tizedikes, két tizenegyedikes és egy tizenkettedikes osztályról vannak adataink, ez 166 tanulót jelent a hiányzókat levonva (az osztályok elnevezése a megkülönböztetés miatt történt, egyéb funkciója nincs).

Osztály	Létszám	Típus
8. a	37	Gimnázium
9. a	35	<i>Szakközép</i>
10. b	36	Gimnázium
10. c	26	<i>Szakközép</i>
11. b	35	Gimnázium
11. c	35	Gimnázium
12. b	35	Gimnázium
12. c	28	<i>Szakközép</i>

Mintába került osztályok 1 (dőlt betűvel jelölve a próbakérdésbe bevont osztályok)

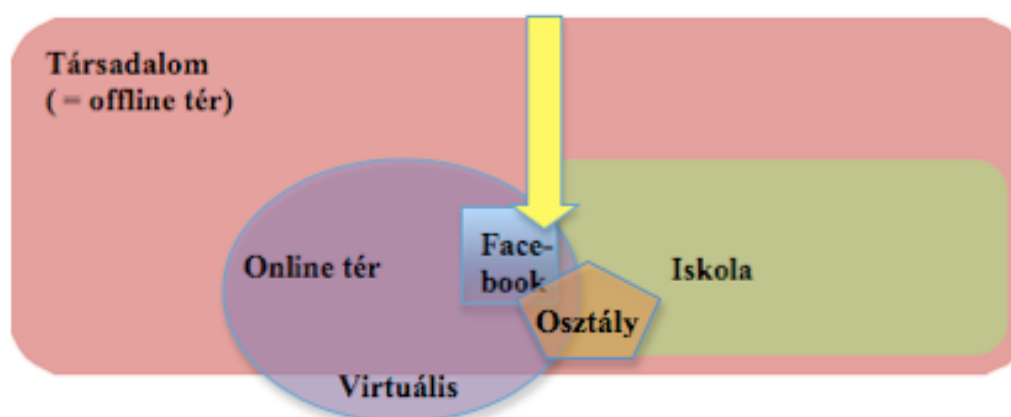
⁴ Jól mutatja a két portál közötti eltérést a fiatalok által egy kedvelt énekesnő, Lady Gaga rajongóinak száma: míg 12.903 követőt („plusszoló”) tud magáénak a GooglePlus oldalán, addig a Facebookos oldalát 54.703.035 személy „lájkolta”. <http://www.socialbakers.com/facebook-pages> és <http://www.socialbakers.com/google-plus-statistics/> (Utolsó letöltés: 2013-01-05)

⁵ <http://www.socialbakers.com/facebook-statistics/hungary> (Utolsó letöltés: 2013-01-04)

Az osztályok minden esetben legalább két éve tanulnak együtt, ám bizonyos osztályok esetében nagyon magas volt a fluktuáció, illetve a csoportbontás is befolyásolhatja a kapott eredményeket (részletesebben az elemzés fejezetben kerül kifejtésre.)

A szociometriák esetében a hiányzók adatainak utólagos felvétele nem minden osztályban zajlott le maradéktalanul, e miatt az öt gimnáziumi osztály adatai egy-két fő erejéig hiányosak. A kapott eredmények természetesen csak az adott osztályokra érvényesek, a populációra nem következtethetünk. Általánosítani az eredmények alapján nem lehet, a kutatás elsőszerű célja a felderítés, egy jelenség kisebb mintán történő bemutatása, leírása (Babbie, 2003:106-108). A későbbiekben érdemes lehet bővíteni a mintát, más iskolatípusok bevonásával, illetve több, a leírást és magyarázatot szolgáló kérdéssel kiegészíteni a kérdőívet.

A kutatási terep felépítését az alábbi ábra szemlélteti (a méretarányosságot mellőzve).

A vizsgált terep elhelyezkedése 2

A középpontba az általam vizsgált terep, a Facebook került, ennek is az a szegmense, amely az iskolával találkozhat. Az iskola társadalmi intézményként helyezkedik el, az osztály mint egység külön jelenik meg az iskolán belül, átlépve az iskola falait hol a valós térben, hol az online tér felé nyitva. Az online tér, Wellman értelmezését követve, társadalmi konstrukcióként ábrázoltam, amelynek megvalósulását a World Wide Web⁶ teszi lehetővé (Wellman és mtsai, 2002). Ez tehát azt jelenti, hogy a lila körrel jelölt online tér az offline tér egy szegmensét takarja, mivel az offline világ tette lehetővé a megvalósulását (ugyanakkor bizonyos esetekben ellentétként is

⁶ www, avagy internet

értelmezhető a fogalompár, amennyiben tartalma az offline térben nem létezik) Az online (másnéven digitális) térből leválik egy kisebb szelet, mely a virtualitást jelöli – ez az a tér, amely a valóságban is jelen levő tartalmakat jeleníti meg mintegy lenyomatként (Ujhelyi, 2012:23-24).

Az online téren belül helyezkedik el az általam vizsgált közösségi portál, a Facebook. Fontos szerepe van az átfedéseknek, mivel ez mutatja meg, hogy az oktatási intézmények falain belül ugyanúgy megjelenik a digitális világ a technika újításai és az újonnan megjelenő szokások által. A vizsgált terep, melyet a sárga nyíl jelöl, az iskola–online tér–Facebook hármass metszetében helyezkedik el (természetesen az osztályközösségen belül). Az ábra jól mutatja azt a szegmenst, ahol az iskola falain túl, az online térben is megjelenik az osztály, amely formális csoportként az oktatási intézményben jött létre. A kérdőív egyes blokkjai, melyeket a következő fejezetben mutatok be, az alábbiak szerint alakulnak: online téren belül az internethasználati szokások, a Facebookkal kapcsolatban a felhasználási szokások, az iskola kapcsán az osztálylégkör, valamint a tanulmányok jelennek meg. A család és egyéb társadalmi intézmények jelen esetben nem kaptak külön hangsúlyt, a társadalom egészként jelenik meg, differenciálatlanul, a kérdőívből a szociodemográfiai blokk mutatja be ezt a területet.

I. 3. A kérdőív felépítése

A kérdőív szerkesztése során figyelembe kellett venni, hogy a több fókuszú kutatás miatt olyan kérdések is megfogalmazódtak, melyek a jelenlegi kutatáson túlmutatnak, felhasználásuk egy további elemzés során válik esedékessé⁷, e miatt az elemzés során nem jut minden kérdésnek külön szerep. Ez kis mértékben befolyásolja az egyes kérdésekre adott válaszokat, a kérdőívet minden osztályban kb. 35 perc alatt töltötték ki, legfeljebb a kontextushatásból eredő torzításokkal kell számolni.⁸ A kérdőív hiányossága lehet, hogy csupán egy nyílt végű kérdést tartalmaz, ugyanakkor érdemes lehet egy továbbgondolt kutatás esetén több ilyen jellegű kérdést is feltenni, amely a mélyebb megértést segítheti elő.

⁷ Az adatfelvétel során kapott eredmények egy további felhasználása az online és offline tér bemutatását szolgálják: Czirfusz Dóra – Mózer Dávid: „Kit ismerhetek?” Osztályközösségek online és offline kapcsolati hálójának összehasonlítása (TDK-dolgozat, 2012)

⁸ A kérdőívszerkesztési eljárásokból eredő torzításokat nevezik így, melyek nem a mintavétel pontatlanságából adódnak. (Angelusz-Tardos, 2006)

A kérdéseket hét nagyobb blokkba sorolhatjuk, melyeket az alábbi táblázat foglal össze. A jobb oldali oszlopban látszik, mely blokk és milyen mértékben került felhasználásra a jelenlegi dolgozat elkészítése során, és melyik az a blokk, melynek az elemzése szempontjából nem jutott szerep ebben a dolgozatban.

Kérdésblokk	Felhasználásra kerül a dolgozatban (Igen, részben – ✓; Igen, központi szerep – ✓✓; Nem – ✗)
Mérei-féle szociometria	✓✓ (baráti)
Osztálylégkör, iskolához való viszony	✓✓
Online szociometria	✓✓ (baráti)
Internethasználat	✗
Facebook-használati szokások	✓
Tanulmányi eredmények	✓✓
Szociodemográfiai adatok	✓

Kérdésblokkok felhasználása 3

Az első blokk a klasszikus, Mérei Ferenc által kidolgozott szociometriával (Mérei, 1996:132-147) kezdődik, ahol a baráti kapcsolatokat három kérdéssel vizsgáljuk, és további négy, a szerepeket feltáró kérdés is megfogalmazásra került (1. melléklet 1. kérdés). Ezzel a módszerrel az osztályközösségről kívántam információhoz jutni, melyet további, az osztálylégkörre, valamint iskolához való viszonyra vonatkozó kérdések egészítenek ki (1. melléklet 2-6. kérdés). A szociometria egy adekvát módszer nemcsak iskolai, hanem bármilyen közösség kapcsolati hálójának leírására, ugyanakkor figyelembe kell venni, hogy amennyiben nem longitudinális vizsgálatról van szó, ismétlődő adatfelvétellel, akkor csupán egy pillanatképet kapunk az egyes osztályokról, amelyet több dolog is befolyásolhat (Tóth, 2004:300). Ennek megfelelően fogom az egyes adatokat kezelni és elemezni.

Mivel az osztályok online megjelenése jelenti a dolgozat központi témáját, szükséges volt egy, a többszemponú szociometriához hasonló felmérés kidolgozása is (1. melléklet 24. kérdés). Itt, az előbb említett szociometriához hasonlóan, három baráti kapcsolatot mérő kérdést tettem fel. Az online térben zajló baráti interakciók esetében a „Kivel szoktál a leggyakrabban chatelni?“, „Kitől szoktad a legtöbb lájkot kapni?“, valamint a „Ha egy Facebook-korlátozás miatt csak néhány ember bejegyzéseit olvashatnád, akit szabadon megválaszthatsz, kik lennének azok az osztálytársaid közül?“ kérdésekre kellett válaszolni.

A szerepek kapcsán a diákvezető online megfelelőjét a “Ki szokta általában az osztályszintű eseményeket megszervezni a Facebookon?” kérdésre adott válaszból kaptam meg, a népszerűséget a “Szerinted ki szokta a legtöbb lájkot kapni az osztályban?” kérdés mutatja, a bizalom kapcsán a “Ha egy rendszerhiba miatt nem tudnál belépni a profilodba, kit kérnél meg osztálytársaid közül, hogy lépjen be helyetted a jelszavaddal?” kérdést tettem fel. Az online szociometriába egy további kérdés is bekerült, mely a Facebookon való megjelenésre mutat rá, a “Ki az az osztálytársaid közül, aki állandóan a Facebook-on lóg?” kérdés megválaszolásával. Ennek offline megfelelője nem volt, az eredeti szociometriában a tehetség-szerep került be, amelynek online megfelelője nem született meg. A két szerep tehát nem feleltethető meg egymásnak, csupán plusz információt szolgálnak az adott osztályközösségről.

Szerep	Klasszikus szociometria	Online szociometria
<i>Barát</i>	Kivel fogsz érettségi után is kapcsolatot tartani?	Kivel szoktál a leggyakrabban chatelni?
	Osztálykiránduláson kivel aludnál szívesen egy szobában?	Kitől szoktad a legtöbb lájkot kapni?
	Kivel töltenél el szívesen egy vasárnapot osztálytársaid közül?	Ha egy Facebook-korlátozás miatt csak néhány ember bejegyzéseit olvashatnád, akit szabadon megválaszthatsz, kik lennének azok az osztálytársaid közül?
<i>Diákvezető</i>	Ki lenne az az osztálytársaid közül, aki a legjobban tudná az osztály érdekeit képviselni egy diákönkormányzatban?	Ki szokta általában az osztályszintű eseményeket megszervezni a Facebookon?
<i>Népszerűség</i>	Ki az az osztálytársaid közül, akinek a viselkedése sokaknak tetszik, akinek a viselkedését sokan követik?	Szerinted ki szokta a legtöbb lájkot kapni osztálytársaid közül?
<i>Bizalom</i>	Ha akadályozva lennél egy fontos ügyed elintézésében, kire bíznád, hogy lebonyolítsa helyetted?	Ha egy rendszerhiba miatt nem tudnál belépni a profilodba, kit kérnél meg osztálytársaid közül, hogy lépjen be helyetted a jelszavaddal?
<i>Tehetség – “Facebookozás”</i>	Ki az az osztálytársaid közül, aki egy tehetségkutató versenyen jó esélyekkel indulna?	Ki az az osztálytársaid közül, aki állandóan a Facebook-on lóg?

Szociometriai kérdések offline-online 4

Ennek kapcsán meg kell jegyezni, hogy az online szociometria megfogalmazása újnak mondható, mivel korábban nem dolgoztak ki ehhez hasonló kérdéseket. Így nehéz volt ténylegesen azokat a tényezőket megtalálni, melyek a baráti kapcsolatokra kérdeznek rá a digitális téren belül. Itt fontos megjegyezni, hogy az online térre vonatkozó kérdések inkább technikai jellegűek, mivel a Facebook egyfajta szelekciós mechanizmust hoz létre: attól, hogy valaki az osztálytársam, nem feltétlenül kell vele „ismerkednem” az online térben. Ezáltal, ha valakit ismerősnek jelölök, az már magában foglalja a szimpátia kérdését, így a szociometria esetében már a ténylegesen realizálódott kapcsolatokra kérdezek rá. A baráti kérdéseknél nem lehetett egy-az-egyben ugyanazokat a szituációkat létrehozni, melyek a klasszikus szociometriában megtalálhatóak, így olyan helyzetekben kell az osztálytárs nevét felírni, amelyek valamiféle szimpátia alapján születtek. A chatelés egyértelmű rokonszenvi kapcsolatnak tűnik, ugyanakkor a lájkolással már más a helyzet. A lájkolás is valamiféle szimpátiát fejez ki, ugyanakkor nem egyértelmű, hogy a tartalomnak, vagy a tartalom szerzőjének szól – bár úgy gondolom a kettő között erős együttjárás van. Ráadásul itt fordított kérdéssről van szó: arra voltunk kíváncsiak, hogy kitől kapja a lájkot az illető, nem arra, hogy ő kinek adja. A bejegyzések korlátozása szintén vonatkozhat a tartalomra is, mivel azok a személyek, akik sokat osztanak meg, és számomra érdekes dolgokat, nagyobb eséllyel kerülnek be a kiválasztott bejegyzések közé, és ebben az esetben is a tartalomra vonatkozó szimpátia, nem pedig a személy irányába érzett rokonszenvi érzés lesz a meghatározó. Ezeket a pontatlanságokat az elemzések során figyelembe kell venni.

Az online tér használatának feltérképezésére az internethasználatra kérdező blokk ad választ, azonban jelen kutatásban ez csak a szokások feltérképezését szolgálja, a hipotézisek bizonyításában nem játszik szerepet (1. melléklet 7-12. kérdés).

A következő blokk a kutatás szempontjából központi témát járja körbe, azaz a Facebook használatának szokásai, tudatossága, a portállal kapcsolatos attitűd feltárására kérdezik rá (1. melléklet 13-23. kérdés). A tanulmányi eredmény és a továbbtanulási tervek (1. melléklet 25-27. kérdés), valamint a kérdőív végén helyet foglaló szociodemográfiai adatok (1. melléklet 28-32. kérdés) háttérváltozóként kerülnek felhasználásra a kutatás során.

I. 4. Elemzési szempontok, hipotézisek

Az osztályközösséget vizsgálva a szociometria módszeréből adódóan elsőként elemzési szempontokat határozok meg, melyeket követve fogom bemutatni az egyes osztályokat. Ehhez az alábbi szempontokat fogom figyelembe venni (Tóth, 2004:283):⁹

Elemzési szempont	Szociometria kérdés	További bevont változó
Formális rangsor	Három baráti kérdés offline és online	Tanulmányi eredmény összevont változó
Informális csoportképződés	Három baráti kérdés offline és online	Társadalmi nem változó, szociometria mérőszámai
Formális osztálynormák	Három baráti kérdés offline és online	Iskolai normák betartása változó
Informális normák	Három baráti kérdés offline és online	Osztálytársakkal való viszony

Elemzési szempontok 5

Ezek a jellemzők véleményem szerint kellően körüljárják egy osztály felépítését, így lehetőségünk adódik bemutatni az osztályközösségeket nemcsak a tantermi közegben, hanem a Facebookon megjelenő mivoltukban is. Az elemzés során törekszem megtalálni az egyensúlyt az áttekintés és az egy-egy eset pontosabb leírása között. Így néhány kirívó példát részletesebben elemzek majd, míg más szempontok esetében az összes osztály átfogó bemutatását, a megjelenő egyezéseket és különbségeket fogom hangsúlyozni.

Hipotézisek:

- H1. az azonyos érdemjegyűek barátkoznak inkább: a tanulmányi eredmény alapján nagyobb arányban lesznek heterogén, mint homogén kapcsolatok;
- H2. egy személynek átlagosan kevesebb kapcsolata lesz online, mint offline;
- H3. az osztályon belüli legnagyobb csoporthoz tartozók aránya magasabb lesz online, mint offline;
- H4. feltételezem, hogy az online térben magasabb lesz a fiú-lány, vegyes típusú kapcsolatok száma;

⁹ Az egyes szempontok a II.2. fejezetben kerülnek kifejtésre.

- H5.eltérés fog mutatkozni a kapcsolatok számát illetően az offline és online szociogram összevetésekor; feltételezem, hogy az online térben kevesebb kölcsönös interakció alakul ki;
- H6.az egyes osztályokat illetően több lesz az egyszeres kötéssel rendelkező tanuló (azaz gyenge minőségű kapcsolat), mint a háromszoros (erős kötésű kapcsolat) kötéssel rendelkező, mindkét téren;
- H7.az formális normákat betartók inkább fontosnak tartják az informális normákat is az osztályukban, mint azok, akik kevésbé tartják be a formális normákat;
- H8.az iskolai normák betartása alapján lesz meghatározó eltérés a kapcsolatok számát illetően az offline, illetve az online térben;
- H9.aki fontosnak tartja az osztálytársi kapcsolatokat, annak több baráti kapcsolata lesz online és offline, mint annak, aki kevésbé tartja fontosnak a baráti kapcsolatok ápolását.

A hipotéziseket a szociogramok elemzése alapján végzem el, a matematikai-statisztika segítségével arányok számításával, illetve statisztikai próbával fogom bizonyítani, vagy elvetni az egyes hipotéziseket.

I. 5. A dolgozat felépítése

A dolgozat folytatásaként a téma szempontjából releváns szakirodalmak rövid áttekintése következik. Elsőként néhány fogalom tisztázását írom le. Az iskola kapuin belépve az osztályközösség definiálását kísérem meg, kitérve a fontosabb jellemzőkre, és végül a Facebook nevű közösségi portált mutatom be röviden.

Az elméleti áttekintés után az elemzéskor igyekszem egy átfogó leírást adni a vizsgált populációról az osztályok szintjén, az elemzési szempontok és hipotézisek mentén haladva. Az elemzés során a kapott eredményeket vizuális módon is alátámasztom, ehhez a Gephi nevű hálózatelemző programot használom, mely alkalmas az osztályok szociogramjainak felrajzolására. Az egyes elemzési szempontok vizsgálatakor a matematikai-statisztika eszköztárával is dolgozom, ehhez az SPSS programcsomagot, valamint az ehhez tartozó Clementine programot használom, mely a szociometriai kérdések kódolását és további statisztikák elvégzését teszi lehetővé. Mivel részben módszertani dolgozatról van szó, az egyes elemzési lépéseket is részletesebben feltüntetem a szükséges helyeken. Az elemzést egy konkrét eset részletesebb

bemutatásával zárom, amelyből további információhoz jutunk egy-egy diák esetében az online és offline osztálytermi helyzetükkel kapcsolatban.

II. Szakirodalmi áttekintés

II.1. Osztály = közösség?

Ahhoz, hogy megértsük, mit takar az osztályközösség, először a közösség fogalmát kell tisztáznunk. A közösséghez való tartozás alapja a beleszületés, illetve a tudatos vagy véletlen választás, és jellemző, hogy a tagok egymástól együttműködést és kölcsönösséget feltételeznek (Szécsényi, 2009). A közösséghez való tartozás alapvető emberi szükséglet, a tagok a közös célok vagy feladatok elvégzése érdekében működnek együtt (Báthory-Falus, 1994, idézi Szécsényi, 2009). A közösség mellett beszélhetünk csoportról is, mely elnevezésre számos definíció született. Ezek közül Ujhelyi (2012:27) korábbi definíciók felhasználásával az alábbiakat emeli ki:

- személyes kapcsolatban álló tagok (Hogg, Moreland, 1993, idézi Ujhelyi, 2012),
- akik függnek egymástól (Cartwright, Zander, 1968, idézi Ujhelyi, 2012),
- közös norma és értékrendszert alakítanak ki (Sherif és Sherif 1953, idézi Ujhelyi 2012),
- és a célok elérésében közösen cselekszenek (Deutsch, 1949, idézi Ujhelyi, 2012).

Ezen felül fontos különbség a közösségekhez képest, hogy a csoport általában kevesebb tagból áll és a csoporttagok között közvetlen interakciók jönnek létre (Szécsényi, 2009).

A dolgozat során az osztályközösség leírására a csoport és közösség szót a fentiek értelmében egyaránt megfelelőnek tartom, így ezt a két fogalmat egymás szinonímájaként fogom használni.

II.2. Osztályközösségek jellemzői

Az osztályközösségek esetében fontos megemlíteni, hogy azok formális csoportokként jönnek létre, azonban megvan a lehetősége, hogy valódi közösségekké váljanak, megfelelő szakértői támogatás mellett. Az osztályok közösségként való értelmezése során érzékeljük, hogy az iskolai osztály magában hordozza a sokrétű társas kapcsolat kialakításának lehetőségét, illetve a csoportok életkor szerinti homogenitása miatt erős közösségformáló hatás lép fel, hiszen az azonos korúak a legtöbb esetben azonos érdeklődési körrel rendelkeznek (Gergencsik, 1987). A közösséggé válás ugyanakkor nem zajlik le magától, szükséges néhány tudatos lépés megtétele, amely elsősorban az osztályfőnökre és az osztályt tanító többi pedagógusra hárul.

Az iskolai osztályok kapcsán érdemes megemlíteni a kétarcúságot. Ahogy az előző bekezdésben említettem, az osztályok formális csoportként kerülnek össze, egy meghatározott társadalmi cél érdekében, ahol az egyén által betöltött szerep a fontos, nem pedig maga az egyén (Tóth, 2004: 282). Az osztály működését szabályok, előírások, ülésrend és tanterv határozza meg, ez adja a formális keretet. Ezzel szemben az informalitás során a szabad választáson van a hangsúly, az egyének önszántukból csatlakoznak az adott csoporthoz (Tóth, 2004:283). Ez a kettőség az online és offline térre nézve azt jelenti, hogy míg az offline tér formális csoportot takar, az online tér inkább informális jellegű, bár előfordulhat, hogy az offline szabályok közül néhányat átvesz, így a két tér között keverednek az egyes csoportok jellemzői (például a tanár-diák hierarchia az online térben minden bizonnyal az osztályteremben zajló kommunikációnak megfelelően fog levetülni az online térben is, amennyiben létrejön az interakció). Azt is érdemes átgondolni, hogy a formális csoport egy az egyben létrejön-e informális csoportként az online térben, vagy a diákok szelektálnak az osztálytársaikat illetően arra vonatkozóan, hogy kiket engednek be az online baráti csoportjukba.

A formális és informális rend egyaránt szükséges az iskolai osztályok esetében, a kettő együtt járul hozzá ahhoz, hogy hatékony oktatás-nevelés menjen végbe az iskola falain belül. Az előbbi felelős az oktatás-nevelés eredményességéért, utóbbi biztosítja, hogy a diákok szociális igényei kielégüljenek (Tóth, 2004:283).

Az elemzési szempontként használt kategóriák mind a formális, mind az informális keretek között is érvényesülnek, azonban ezek közül csak néhányat fogok felhasználni az elemzés során a jelenlegi dolgozatban.

Elsőként beszélhetünk rangsorról, mely a jó osztályzatok, és példás magatartás alapján kerülnek meghatározásra a tanárok által (Tóth, 2004:283). Ennek informális megfelelője lehet a testi erővel rendelkezők, vagy a segítőkészek, akik magas rangot kapnak, míg a különcök, vagy peremhelyzetűek alacsonyabban.

A vezetés szerepe is eltér a formális és informális csoportokban (Tóth, 2004:283); az előbbi esetben a rendszeretők, lelkiismeretesek működhetnek jól ebben a szerepben, az utóbbi esetben a társas kapcsolatok kialakításának képességén van a hangsúly. Ezt jól lehetne vizsgálni a diákvezető szereppel az online és offline szociogrammal egy későbbi tanulmányban.

A csoportképződés esetében az informális csoportoknál a szimpátia és érdek lesz a meghatározó (Tóth, 2004:283), ebben az esetben a három baráti jelölést fogom szemügyre venni az online és offline szociometria alapján.

Végül az osztálynormák alapján is lehet vizsgálni a közösséget, ahol a formális csoportnál a tanár és iskola által létrehozott szabályok betartása, informális esetben a szolidaritásban, egymással való kapcsolatok fontosságában és a külső beavatkozás kivédésében nyilvánul meg (Tóth, 2004:283). Itt is mindkét teret vizsgálom, az iskolai normákra vonatkozó kérdésekkel, valamint az osztálytermi kapcsolatok fontosságára adott válaszokkal.

A közös programokon való részvétel, a közösséggé válás egyik lehetséges megvalósulása¹⁰. Ennek terepe lehet az iskolai rendezvényeken való közös megjelenés vagy az osztálykirándulás. Az iskola falain átlépve ide tartozik még a digitális tér is, hiszen a fiatalok a digitális világban is ugyanúgy megjelennek.

Az ISTE¹¹ standardok alapján többféle közösségről beszélhetünk (Ohler, 2010:24):

- lokális: hagyományos közösség, a direkt kommunikációra épül, ilyen pl. a család, iskola, osztály,

¹⁰ A megfelelő tanulásszervezési módok, a csoportmunkák és páros munkák is lehetőséget adnak a közösségformálásra, ugyanakkor a közös programoknak is nagy szerepük van ebben.

¹¹ International Society for Technology in Education, <http://www.iste.org>

- globális: már nem a földrajzi kötöttségen alapul, a technika megjelenése óta nagyobb távolságokban gondolkodhatunk,
- digitális: itt is a technika a fő összekötő kapocs, szabad választás kérdése, hogy szeretnénk-e egy adott közösség tagjává válni, amelyet legtöbbször az azonos érdeklődés köt össze. A globális közösséghez viszonyítva annnyival több, hogy itt az érzelmi elköteleződés nagy szerepet kap.

Az osztályközösség működése során a harmadik típusú közösséget is figyelembe kell venni, melynek egy formája lehet a Facebookon való megjelenés. Abból a szempontból speciális helyzetben vannak az osztályok tanulói, hogy az ő esetükben a digitális közösséghez való csatlakozás az egyébként lokális közösség tagjaként nem az érdeklődési kör mentén szerveződik, hanem a lokális térben működő csoport kiegészítéseként történik.

A fentiek értelmében fontos lehet bővíteni a szocializációs színteret (Szekszárdi, 2011), és az osztály online reprezentálására is figyelmet fordítani, mivel a diákok számára a digitális világ is számtalan programlehetőséget rejt, amely a közösséggé válást erősítheti. Erre lehet egy példa az online közösségi portálon létrehozható csoport, ahol lehetőség nyílik az osztályon belüli kommunikációra, a közös élmények online térben történő megosztására, a közösségi működés bővítésére, kiterjesztésére.

II. 3. A Facebook térhódítása

A Facebook nevű online közösségi portál 2004-ben született meg és 2006 szeptembere óta nyilvános (Bodoky – Urbán, 2012:122). A portál sikere annak tudható be, hogy míg a korábbi, társadalmi szoftvernek nevezett oldalak esetében egymás megtalálása után kevés kommunikációs lehetőség nyílt, addig a Facebook készítői éppen erre helyzeték a hangsúlyt (Bodoky – Urbán, 2011:123). A kommentelések, chat, üzenetküldés, vagy akár a lájkolás is mind azt hivatotta elérni, hogy a személyes-, csoport-, és tömegkommunikáció egyetlen felületen elérhetővé váljon. Az oldal a miatt került a kutatás középpontjába, mivel az internetező fiatalok magas hányada aktívan használja a közösségi portált nap mint nap. Jelenleg a magyarországi regisztráltak száma 4.300.460 fő¹², amelyből 37%-ot tesznek ki a 13-

¹² 2013-01-02-es adat, a www.socialbakers.com oldal statisztikái alapján.

24 év közöttiek.¹³ Meg kell említeni, hogy a statisztikák némileg pontatlanok lehetnek, mivel a 13 éves korhatárt sok fiatal hamis évszám beírásával ugorja át, emiatt némi torzítás lehetséges az adatokban.

A portál elsőprő népszerűségét egy egyszerű kattintással is ellenőrizhetjük: míg a GooglePlus¹⁴ szóra „mindössze” 12 980 000 000 találatot kapunk, addig a Facebookra a Google keresője 20 190 000 000 találatot dob ki. A leggyakrabban beírt kifejezések¹⁵ is a Facebookot hozzák ki első helyre, megelőzve a Youtube-ot, Gmailt, és magát a Google szót is, és szintén előkelő helyre kerültek a „Face” és „fb” rövidítések.

Elmondhatjuk tehát, hogy egy olyan terep vizsgálatáról van szó, amely sokak számára fontos a mindennapok során, és a népszerűsége hazánkban még mindig növekszik. A fiatalok számára elengedhetetlen kommunikációs csatorna, ami az iskolai élet bizonyos területeit is felforgatta, így nemcsak a hálózatkutatók számára lehet izgalmas kutatási terep; a neveléstudományokkal foglalkozó szakemberek is számos kérdést megfogalmazhatnak a témával kapcsolatban.

III. Elemzés

III. 1. Hipotézisek tesztelése

A módszertanról szóló fejezetben leírtak alapján öt gimnáziumi osztály bemutatása által adok választ a hipotézisek által feltehető kérdésekre. Minden esetben elvégzem az offline és az online szociogramok bemutatását is a baráti kapcsolatokra adott válaszok alapján. Az elemzés során törekszem a fontosabb összefüggések megtalálására, ugyanakkor az érdekesebb eseteket részletesen mutatom be. Ahogy az I. 2. fejezetben is jeleztem, az alábbi négy szempont mentén fogok haladni az elemzés során, a korábban felállított hipotéziseket tesztelve:

¹³ Érdemes megjegyezni, hogy a kutatás kezdetekor (2011. október) ez a szám még hármassal kezdődött, egy év alatt közel félmillióan regisztráltak a portálra, akik főként a 35 év feletti korosztályból kerültek ki a Social Bakers Hungary statisztikák alapján.

¹⁴ A Facebookhoz hasonlóan ez is egy online közösségi portál, egyelőre kevésbé népszerű.

¹⁵ <http://seattleorganicseo.com/sosblog/top-google-searches-in-2012-the-most-popular-keywords-study-version-3/> (Utolsó letöltés: 2013-01-03)

Elemzési szempont	Hipotézis
formális rangsor online és offline	H1.a tanulmányi eredmény alapján nagyobb arányban lesznek heterogén, mint homogén kapcsolatok;
informális csoportképződés online és offline	H2.egy személynek átlagosan kevesebb kapcsolata lesz online, mint offline; H3.az osztályon belüli legnagyobb csoporthoz tartozók aránya magasabb lesz online, mint offline; H4.feltételezem, hogy az online térben magasabb lesz a fiú-lány, vegyes típusú kapcsolatok száma; H5.alapvető eltérés fog mutatkozni a kapcsolatok számát illetően az offline és online szociogram összevetésekor, feltételezem, hogy az online térben kevesebb interakció alakul ki; H6.az egyes osztályokat illetően több lesz az egyszeres kötéssel rendelkező tanuló (azaz gyenge minőségű kapcsolat), mint a háromszoros (erős kötésű kapcsolat) kötéssel rendelkező, mindkét téren.
formális osztálynormák online és offline	H7.a formális normákat betartók inkább fontosnak tartják az informális normákat is az osztályukban, mint azok, akik kevésbé tartják be a formális normákat; H8.az iskolai normák betartása alapján lesz meghatározó eltérés a kapcsolatok számát illetően, az offline, illetve az online térben; H9.aki fontosnak tartja az osztálytársi kapcsolatokat, annak több baráti kapcsolata lesz online és offline, mint annak, aki kevésbé tartja fontosnak a baráti kapcsolatok ápolását.
informális osztálynormák online és offline.	

Elemzési szempontok és hipotézisek 6

III. 1. 1. A formális rangsorhoz tartozó hipotézis tesztelése

A *formális rangsor* esetében a tanárok által elfogadott rangsorról van szó, melyet a tanulmányi eredménnyel¹⁶ tudunk mérni (1. sz. melléklet, 26-27. kérdés).

Ennél az elemzési pontnál a három baráti kérdés segítségével felrajzolt online és offline szociogramot fogom használni, melyet a tanulmányi eredmény változóval árnyalok. Amiatt tartom szükségesnek mindkét tér elemzését, mert ebből fog látszani, hogy az informális térként gondolt Facebookos kapcsolatokat hogyan befolyásolja a formális, osztályterem falai között felállított rangsor. A tanulmányi eredmény esetében az öt fő tárgyra vonatkozóan van adatunk: a legutóbbi bizonyítványba került jegy, illetve ugyanezekhez a tárgyakhoz kapcsolódóan egy szubjektív érdemjegy („Te

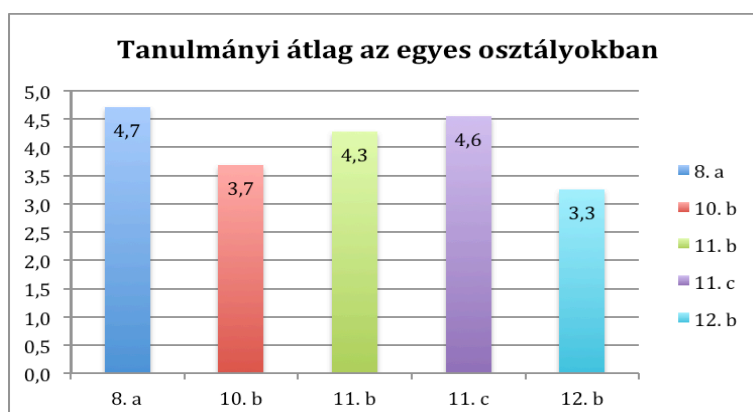
¹⁶ Úgy gondolom, az érdemjegy összességében nem ad pontos képet egy tanuló eredményességéről, ugyanakkor, mivel a vizsgált középiskolákban ezt az értékelési formát használják, ezért dolgozatom során is ezt tartom célszerűnek alkalmazni.

hogyan értékelnéd saját tanulmányi eredményedet...?“). Ebből a kettőből vontam össze egy változót (syntax, ld. 3. melléklet), melyekkel a Gephi segítségével az egyes tanulókat „színeztem“. A homogén és heterogén kapcsolatok kiszámolásánál az összes létrejött kölcsönös kapcsolathoz (leszámítva az adathiányokat) viszonyítjuk az egyes osztályokban az azonos érdemjegyűek közötti és az eltérő érdemjeggyel rendelkezők kapcsolatait. Ez alapján fogjuk megkapni a választ a **H1 hipotézisre**:

- a tanulmányi eredmény alapján nagyobb arányban lesznek heterogén, mint homogén kapcsolatok.

Úgy gondolom tehát, hogy a formális rangsor nem lesz hatással a baráti kapcsolatok alalulására, a diákok döntését ez a tényező kevésbé befolyásolja. Mivel hatásokat, illetve ok-okozati összefüggéseket nem tudok elemezni, csupán a megvalósult kapcsolatok arányából következtetek, és válaszolom meg az erre vonatkozó hipotézist.

Az elemzés előtt érdemes egy pillantást vetni, hogy az egyes osztályok érdemjegyeiket illetően hogyan mutatnak. Fontos megjegyezni, hogy mindegyik osztály gimnáziumi, vegyes tagozatokkal (matematika, biológia, angol és rendészeti tagozat, illetve két általános tagozat is került a mintába, azonban ezek az adatok az elemzés korán nem kaptak szerepet). A tanulók érdemjegye az egyes osztályokban az alábbiak szerint alakul:

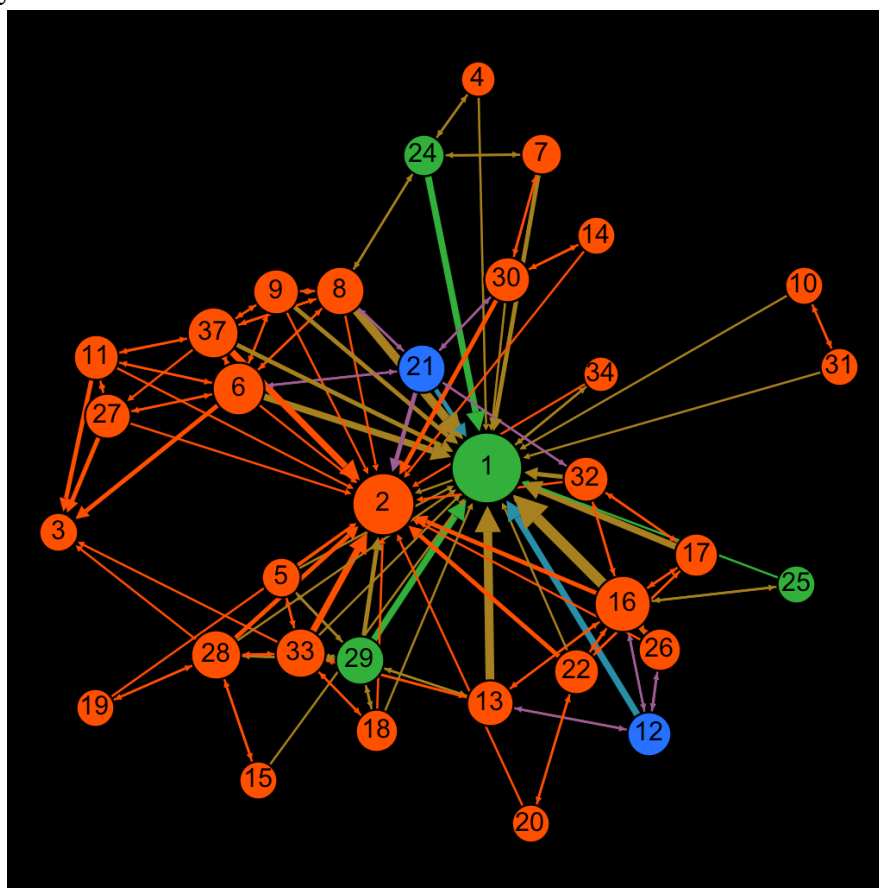
Tanulmányi átlag 7

A nyolcadikosok, a 11. c és a 11. b tanulmányi átlaga négy egész fölött van, a nyolcadikosok állnak a legmagasabb helyen 4,7-es átlagukkal. A 10. b közelít a négyeshez (3,7), és a 12. b zárja a sort a 3,3-as tanulmányi átlagával. Ezzel csupán egy átfogó képet vázoltam fel, arra vonatkozóan, hogy milyen érdemjegyeket várhatunk a szociogramoknál.

A hipotézis tesztelésére áttérve, először érdemesnek tartom a nyolcadikosok szociogramját külön kiemelni. Azt látjuk, hogy az osztály az érdemjegyek tekintetében nagyon homogén¹⁷ (az osztály többsége (71%) ötös tanulónak számít), csupán négyen tartoznak a „négyes tanulókhoz“, e miatt az ő esetükben nehéz ilyen jellegű összehasonlítást végezni, mivel alapvetően nagyobb a lehetőség a homogén kapcsolatok kialakulására.

A szociogram színezése:

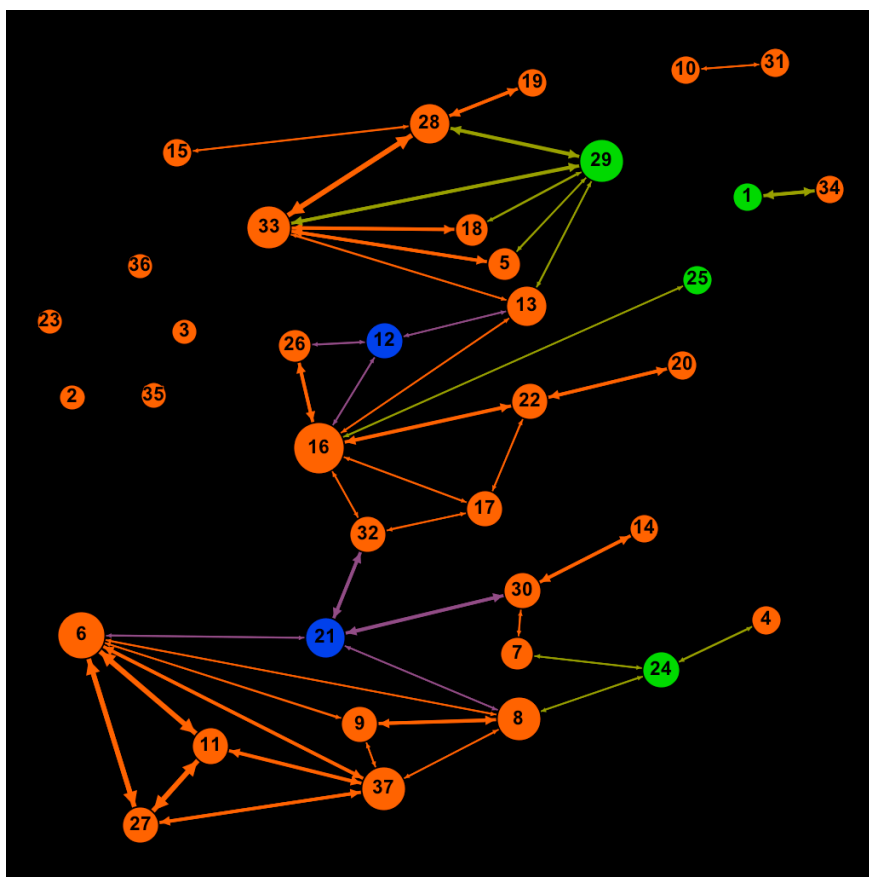
- n – 5-ös tanulók
- n – 4-es tanulók
- n – 3-as tanulók
- n – 2-es tanulók
- n – 1-es tanulók
- n – hiányzó adat

8. a offline szociogram és érdemjegyek 8

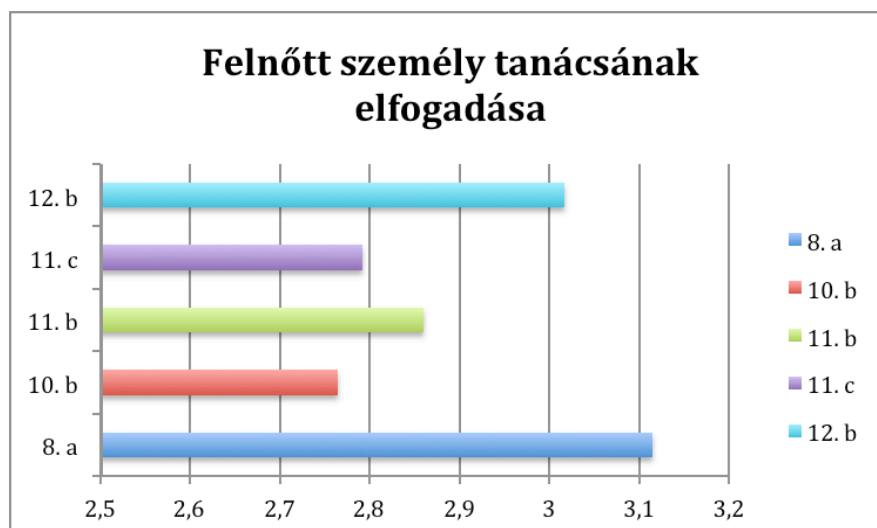
Láthatjuk, hogy az offline térben az egyik központi személynek számító 1-es számú tanuló a „négyesek“ táborát népszerűsíti, így felvetődik a kérdés, hogy a sok jeles tanuló mellett egy náluk gyengébben teljesítő vezetése hogyan hat az osztály összteljesítményére, erre azonban nem kapunk választ a kutatási eredményekből.

¹⁷ A szelektív iskolarendszer egyik következménye lehet a teljesítmény alapján homogén osztályok kialakulása (Réthy, Vámos, 2006).

8. a online szociogram és érdemjegyek 9

Ennél a tanulónál maradva azt is elmondhatjuk, hogy az online térben csökken a népszerűsége, mindössze egy párt alkot a 34-es személlyel. A másik központi figura az offline térben a 2-es számú jeles tanuló, aki a Facebookos szociometria alapján azonban barát nélkül maradt. Természetesen nem mondhatjuk, hogy ez az érdemjegy miatt történik, csupán az látszik, hogy ő jeles tanuló és míg az offline térben sok kölcsönös kapcsolata akadt, addig az online térben kevésbé népszerű. A személyek egyes pozícióját számos egyéb tényező befolyásolhatja. Az egyes osztályok nagyon eltérő képet mutatnak tekintetben is, hogy mennyi időt töltenek a portálon, és ebben a nyolcadikosok vannak a legutolsó helyen, mindössze átlagosan napi negyvenegy percet Facebookoznak (lásd 6. melléklet, 4. táblázat), és ezáltal kevesebb lehetőségük is van arra, hogy az online térben kapcsolatokat építsenek. Mivel nyolcadikos tanulókról van szó – 13-14 év közötti korosztály –, előfordulhat, hogy számukra a szülői tiltás miatt lett alacsonyabb a Facebookon eltöltött időtartam. Ehhez megnéztem a felnőttek tanácsainak elfogadását az egyes osztályokban. Arra az eredményre jutottam, hogy a nyolcadikos tanulók fogadják el a leginkább a szülők és tanárok tanácsait (6. melléklet, 17. táblázat):

Felnőttek tanácsainak elfogadása 10

A tanácsok és a szabályok betartása természetesen nem jelenti ugyanazt, ezért a normák és előírások betartását is vizsgáltam. Ebben az esetben is azt az eredményt kapjuk, hogy a 8. a osztályos diákok aránya a normát és előírást minden esetben betartók között a legmagasabb, közel az osztály fele tartozik ide, és összesen két olyan diák volt, aki egyáltalán nem tartja be a normákat a kérdőívre adott válaszuk alapján (lásd 6. melléklet, 16. táblázat).

Úgy gondolom ezek a tényezők magyarázhatják, ha ebben az osztályban többen kerültek a peremhelyzetre az online térben, bár a későbbiekben látni fogjuk, hogy a nyolcadikosoknál viszonylag sok online kapcsolat jött létre a többi osztályhoz képest.

A H1-es hipotézis tehát a nyolcadikos osztály esetében elvetendő, náluk a homogén kapcsolatok dominálnak (mivel alapvetően kis eltérés mutatkozik az érdemjegyeket tekintve):

	8. a	10.b	11. b	11. c	12. b
Offline homogén (%)	57	69,4	59,5	69,9	39,1
Offline heterogén (%)	43	30,6	40,5	53	36,4
Online homogén (%)	73,6	74	37,7	56,1	60,9
Online heterogén (%)	26,4	26	62,3	43,9	63,6

Érdemjegy szerint homogén és heterogén 11¹⁸

¹⁸ Az egyes arányok az azonos érdemjegyű tanulók egymásra adott kölcsönös jelöléseit (mindkét fél jelölte a másikat) – homogén, illetve a különböző érdemjegyűnek titulált tanulók kölcsönös jelöléseit – heterogén – mutatják meg az összes létrejött kölcsönös kapcsolatokon belül (az adathiányok levonása után).

A **zölddel jelölt esetekben** a hipotézis **beigazolódott**, ezeknél az osztályoknál a heterogén kapcsolatok vannak többségben. Érdeemes megnézni, hogy ez minden esetben az online szociogramoknál alakult így. Úgy tűnik, az informális térben létrejövő kapcsolatoknál kisebb arányban vannak érdemjegyük alapján azonos szinten lévő tanulók ezeknél az osztályoknál, ugyanakkor figyelembe kell venni, hogy ezeket az adatokat befolyásolja az osztályban található érdemjegyek szórása is, így ennek megfelelően kell értelmezni a kapott eredményeket. (A többi osztály érdemjegyek alapján felosztott szociogramjai a 2. mellékletben találhatók.)

III. 1. 2. Az informális csoportképződéshez tartozó hipotézisek tesztelése

A következő elemzési szempont az *informális csoportképződés*, ahol a szociometriai felmérés baráti kérdéseit fogom felhasználni, amely a szimpátián alapuló kapcsolatokat láthatunk. Bemutatok néhány statisztikai mérőszámot¹⁹ is, amely az osztályközösség leírását segítik elő. A mérőszámok során minden esetben csak a baráti kapcsolatokra adott jelölések kerültek górcső alá, mivel a szerepeket illetően a mérőszámok nem mutatnának pontos képet az egyes osztályok szerkezetéről.²⁰

Elsőként az egyes osztályok sűrűségi indexét számoltam ki, amely azt mutatja meg, hogy egy személynek átlagosan hány másik személlyel van kapcsolata, illetve szerepelnek az osztálylétszámok is. Ez a **H2 hipotézis** tesztelése:

- egy személynek átlagosan kevesebb kapcsolata lesz online, mint offline.

Az alábbi táblázatból látszik, hogy offline minden esetben több kapcsolattal rendelkeznek, mint online, így megállapítom, hogy a **H2 hipotézis beigazolódott**. A legtöbb kapcsolat a nyolcadikosoknál jön létre, ők átlagosan 4,89 személlyel állnak kapcsolatban. Őket követi a két tizenegyedikes és tizenkettedikes osztály, és végül a tizedikes. Az online kapcsolatokat tekintve a tizenkettedikesek és tizenegyedikesek azonosan, átlagosan 2,81 személlyel állnak kapcsolatban, a nyolcadikosok 2,66 személlyel, a tizedikesek azonban mindössze 1,35 személlyel. Ebből tehát az látszik, hogy a tizedikes osztályban a legalacsonyabbak ezek a számok.

¹⁹ Katona Nóra – Szitó Imre (n. a.): A csoport funkcionálására vonatkozó mutatók leírása és értelmezése URL: http://www.szitoimre.com/doc/14_szociometria.pdf Utolsó letöltés: 2012-10-14.

²⁰ Például egy tehetség-szerep esetében megfelelő észlelés mellett néhány központi figura kapna csak jelölést, és számunkra ezeknél a mutatóknál a rokonszenvi, érzelmi alapú választások adják meg a pontos eredményeket.

	8. a	10. b	11. b	11. c	12. b
Osztálylétszám	37	36	35	35	35
Offline sűrűség	4,89	3,56	4,31	4,31	4,31
Online sűrűség	2,66	1,35	2,81	2,81	2,81

Sűrűségi index 12

Az átlagos online kapcsolatok száma amiatt is alacsonyabb lehet, mert az online térben kevésbé tudatosan vetünk számot az ismerőseinkről, így a diákok számára szokatlan kérdés lehetett arra válaszolni, hogy kivel chatelnek a legtöbbet, ráadásul a kérdőívben feltett kérdések némiképp azt sugalmazták, hogy az online kérdések esetében csak egy-egy személy nevét írják be (annak ellenére, hogy a kérdés megfogalmazásakor jeleztük, hogy bármennyi személyt írhatnak, ld. 1. sz. melléklet, 1. kérdés). Az adatok alapján elmondhatjuk, hogy összetartóbb az osztály a kapcsolatokat tekintve az osztálytermi térben, és bár a Facebookon is kialakulnak interakciók, ezek jóval gyengébb osztályközösség kialakulását teszik lehetővé.

A **H3 hiptozézis** igazolására szükségem volt a tömbmutató kiszámítására, amely azt mutatja meg, hogy a legnagyobb klikkhez az osztály hány százaléka tartozik.

- az osztályon belüli legnagyobb csoporthoz tartozók aránya magasabb lesz online, mint offline.

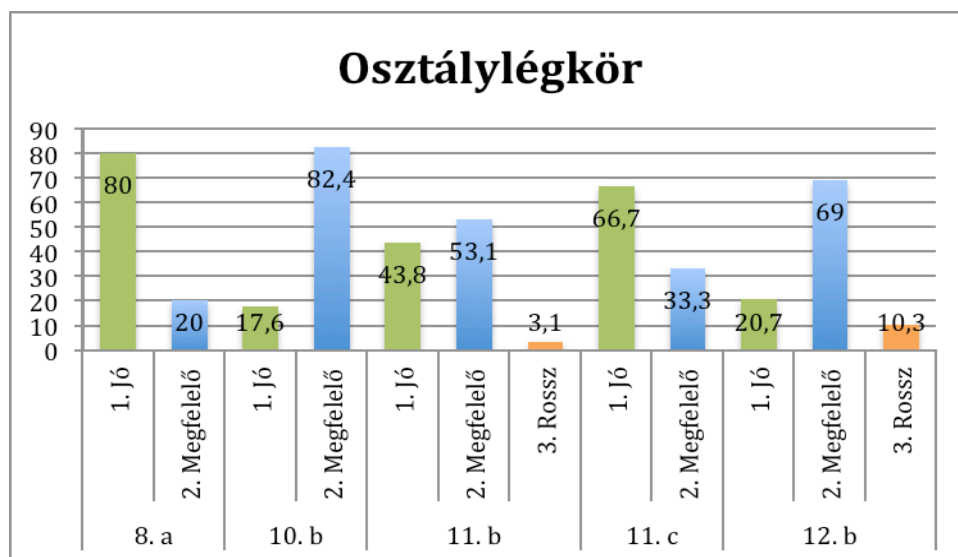
Érdemes megemlíteni, hogy az osztály szerkezetét számos dolog befolyásolhatja, melyek a jelen kutatásban nem kerültek bele. Egy osztály lehet amiatt összetartó, mert évek óta egy osztályfőnök irányítja a csoportot, míg más osztályoknál a tanárok cseréje szétesést idézhet elő a közösség szempontjából. Ugyanígy közrejátszhat a csoportbontás is, hiszen bizonyos osztályok esetében nem csak az idegen nyelv, hanem a főbb tárgyak is külön csoportokban kerülnek oktatásra, illetve az idősebbeknél a fakultációkra járás, választható órák is befolyásolják az osztály szerkezetét, illetve az osztálylégkör megítélés, az osztály összetartása. Ugyanígy hatással lehet az újonnan beilleszkedő tanulók, vagy az osztályból távozók aránya is. Ezekre vonatkozóan nincs adatunk, így csupán a tömbmutató alapján ítélnénk meg az egyes osztályokat.

	8. a	10. b	11. b	11. c	12. b
Offline (%)	91,89	94,44	42,86	81,08	74,29
Online (%)	75,68	33,33	40,00	81,08	25,71

Tömbmutató 13

Kiemelkedően magas az arány az offline szociogramok esetében a nyolcadikos, illetve tizedikes osztályokat tekintve (91,89% és 94,44 %), azonban az egyik tizenegyedikes osztályban mindössze 40% tartozik a legnagyobb csoporthoz. Az online szociogramok esetében eltérés mutatkozik a sorrendet tekintve, mert míg a nyolcadikosok ebben az esetben is viszonylag magas arányt értek el (75,68%), addig a tizedikes osztály az online térben jóval töredezetebb képet mutat, mindössze 33,33%-uk tartozik a legnagyobb osztályon belüli csoporthoz. Ettől eltérő képet fest a tizenkettedikes osztály, ahol az offline klikk esetében magas (74,29%), az online térben ehhez képest a legalacsonyabb százalékot érték el (25,71%). Érdemes kiemelni a 11. c osztályt, ahol megegyezik a legnagyobb tömbhöz tartozók aránya az online és az offline térben is (81,08%), illetve a 11. b osztály is közel hasonló mintázatot mutat, náluk az offline tér 42,86 % és az online 40,0%. A **hipotézis** tehát minden osztály esetében **elvetendő**.

A hipotézis igazolása mellett érdemes kitérni néhány leíró statisztikára az osztállyal kapcsolatban, amelyek a kérdőívre adott válaszokból derülnek ki, és ahogy már említettem, befolyásolhatják az osztályok kapcsolati hálóját. Ilyen lehet az osztálylégkör megítélése, amit az alábbi diagram mutat be:

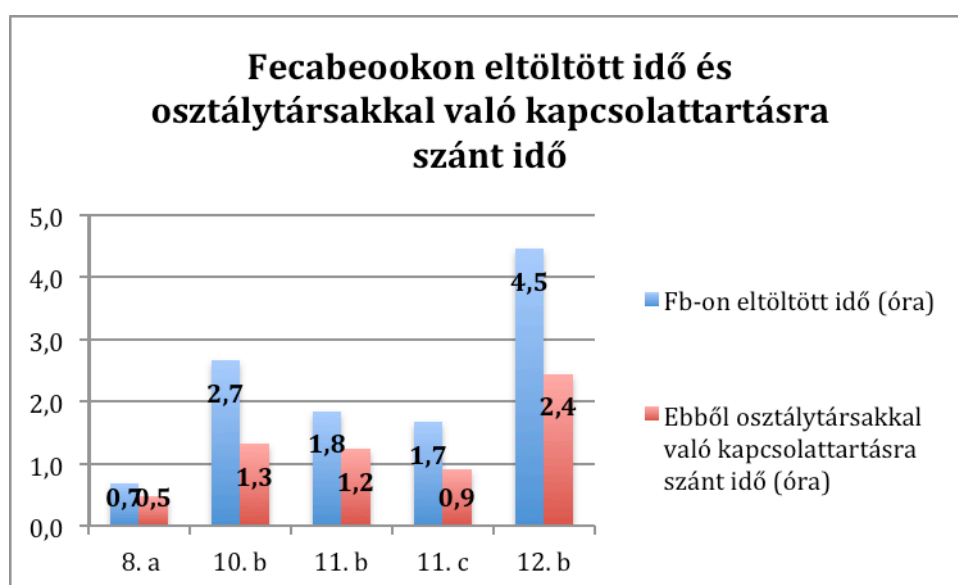

Osztálylégkör: jó-megfelelő-rossz 14

A 11. b és a 10. b osztályt tartom fontosnak kiemelni, mivel az előbbi esetében nagyon alacsony volt a tömbmutató (42,86%), utóbbi esetében pedig a legmagasabb (94,44%). Mindkét osztállynál a többség szerint „megfelelő” az osztálylégkör, ugyanakkor míg a 10. b esetében ez 82,4%-ot jelent, addig a 11. b-nél 53,1%-ot, és

43,8 % kifejezetten jónak tartja az osztályléggkört. Ugyanakkor itt volt olyan személy, aki a „rosszat” jelölte be, míg a tizedikeseknél ilyen nem volt. A fenti táblázat alapján éppen arra következtetnék, hogy a 11. b egy összetartó osztály, azonban a szociogram mást mutat (további táblázatok az osztályléggkörre vonatkozóan a 6. mellékletben találhatók). Az osztályléggkör megítélése és a tömbmutató alapján tehát eltérő képet kapunk az egyes osztályokról.

A 11. c osztály volt az egyetlen, ahol az offline és online tömbmutató alapján ugyanannyi személy tartozott a legnagyobb csoporthoz, a 12. b osztálynál pedig mindössze 25,71%-a, nagyjából az osztály negyede tartozik a legnagyobb tömbhöz. Ehhez kapcsolódóan a Facebookon eltöltött időről készült táblázatot néztem meg pontosabban (1. melléklet, 16. kérdés), mert úgy gondoltam, az online térben való interakciók megvalósulását ez erősen meghatározhatja. Az látszik, hogy a legtöbbet Facebookozók a tizenkettedikesek, a legkevesebbet pedig a nyolcadikosok vannak fent a portálon – ahogy a III. 1. 1. fejeztben már említettem –, de tendenciáról nem beszélhetünk, mivel a tizedikesek megelőzik a tizenegyedikeseket e tekintetben. A 12. b esetében tehát feltehetően nem amiatt lett alacsony a tömbmutató az online szociometriában, mert kevés időt töltenek el a portálon. Mindezt összevetettem az önbevallás alapján becsült osztálytársakkal való kapcsolattartás szánt idővel a Facebookon eltöltött időből.

Facebookon eltöltött idő osztálytársakkal, % 15

A piros vonallal az osztálytársakkal való kapcsolattartásra szánt idő látszik, amelyet a diákok százalékos formában adtak meg a kérdőívben (1. melléklet, 19. kérdés). Az önbevallás alapján a 12. b magasan a legtöbb időt tölti az osztálytársakkal való

kapcsolattartásra a Facebookon, bár torzíthat, hogy az ott eltöltött időt alapvetően túlbecsülték, ők átlagosan 4,5 órát töltenek a portálon elmondásuk alapján. Mivel a százalékokat ebből számoltam ki, így kaptam azt az eredményt, hogy ebből 2,4 %-ot az osztálytársakkal kommunikálnak ott, ugyanakkor ezt mindenképp fontos lenne a későbbiekben súlyozni, illetve további változókkal összevetni.

A diagramról az is leolvasható, hogy annak ellenére, hogy a legfiatalabb osztály a többiekhez képest kevesebb időt tölt a Facebookon, az online tömbmutatójuk szerint az ő esetükben az osztály háromnegyede tartozik a legnagyobb csoporthoz az osztályon belül, amely a többi csoporthoz képest magasnak számít. A Facebookon eltöltött idő tehát nem minden esetben jár együtt az online szociometria alapján kapott eredményekkel.

A kapcsolatokat a nemek szempontjából is érdemes megvizsgálni, ezzel a **H4 hipotézist** tesztelem, miszerint:

- feltételezem, hogy az online térben magasabb lesz a fiú-lány, vegyes típusú kapcsolatok száma.

Úgy gondolom, hogy az online tér jóval szabadabb, hiszen sok esetben arc nélkül nyilváníthatunk véleményt. Bár az osztálytársak esetében ez máshogy alakul, hiszen ismerik egymást, mégis azt gondolom, hogy a nemiségből adódó eltérés kevésbé szab gátat a társalgásnak az online térben.

Ezzel kapcsolatban a fiú-lány vegyes típusú, és azonos neműek között kialakult kapcsolatokat vizsgálom. Az arányszámok azt mutatják meg, hogy az egyes osztályok tanulóinak hány százaléka vesz részt a nem tekintetében heterogén kapcsolatban, azaz fiú-lány és lány-fiú jelölésekben. A táblázatból leolvasható, hogy nyolcadikos és tizenegyedikes osztályoknál kiemelkedően magas arányokat kaptunk (különösen az offline térben), míg a többi esetben viszonylag alacsonyat. A tizedikesek esete amiatt lehet érdekes, hogy bár a tömbmutatójuk alapján magas volt az egy klikkhez tartozók aránya, a kapcsolatok alig 20%-a lett vegyes kapcsolat offline, online ennél is alacsonyabb az arány (11,11%). (Az ide tartozó szociogramokat, lásd 4. melléklet.)

	8. a	10. b	11. b	11. c	12. b
Offline (%)	48,65	19,44	20,00	62,16	22,86
Online (%)	27,03	11,11	25,71	48,65	11,43

Fiú-lány kapcsolatok aránya 16

Ebben az esetben is a **11. b osztály** tér el, náluk **beigazolódott** a hipotézis, az online térben valóban több fiú-lány kapcsolat alakult, mint az offline térben. A **többi osztály** esetében azonban **el kell vetni a H4 hipotézist**. Itt sem mondhatunk el többet, mint amennyit a táblázatból leolvassunk. Az arányok alakulását befolyásolhatja az is, hogy milyen az osztályban a fiú-lány arány, illetve, hogy a lányok bevallásuk alapján átlagosan több időt töltenek el a Facebookon, mint a fiúk (1. melléklet, 16. és 30. kérdés). Ezt egy Means parancs segítségével vizsgáltam (SPSS adattáblák, lásd 6. melléklet).

Facebookon eltöltött idő, percben			
Nem	Átlag	Elemzés	Standard hiba
Fiú	92,8	79	96,0
Lány	172,2	80	197,9
Total	132,7	159	160,3

Nem és Facebookon eltöltött idő 17

Az ANOVA-hoz tartozó F-próba alapján szignifikáns összefüggés van a két változó között ($p=0,002$), a nem 6,2 %-ot magyaráz a Facebookon eltöltött idő változó heterogenitásából ($\eta^2=0,062$). A lányok közel kétszer annyit töltenek el a Facebookon átlagosan az önbevallásuk alapján, mint a fiúk. Természetesen nagyon nehéz meghatározni a portálon eltöltött időt, mivel ennek definiálása is korlátokba ütközik, így a diákok által becsült időre kell hagyatkoznunk.

Végül a kölcsönösségi index bemutatását foglalom össze röviden, mely azt mutatja meg, hogy az osztály tagjai közül hány személy rendelkezik kölcsönös kapcsolattal, külön bemutatva az egyszeres és a háromszoros erősségű kapcsolatokat. Itt kerül tesztelésre a **H5 és H6 hipotézis**:

- eltérés fog mutatkozni a kapcsolatok számát illetően az offline és online szociogram összevetésekor; feltételezem, hogy az online térben kevesebb kölcsönös interakció alakul ki;
- az egyes osztályokat illetően több lesz az egyszeres kötéssel rendelkező tanuló (azaz gyenge minőségű kapcsolat), mint a háromszoros (erős kötésű kapcsolat) kötéssel rendelkező, mindkét téren.

Az egyszeres erősségű kapcsolat azt fogja jelenteni, hogy a három baráti kapcsolatot vizsgáló szociometriai kérdésből egy esetben megjelölték egymást a tanulók, így kölcsönös kapcsolat alakult ki közöttük. A háromszoros erősségű kapcsolat esetében a két diák mindhárom baráti kérdésre megjelölte egymást, tehát ez egy erősebb

kapcsolatot jelent. A hipotézis tesztelésének eredménye ennek megfelelően nagyrést bejósolható, mivel nagyobb a valószínűsége annak, hogy két személy egy esetben megjelöli egymást, mintha ugyanez három esetben is megtörténik. Ugyanakkor a párok és triádok²¹ esetében előfordulhat, hogy mindhárom kérdésnél megjelölik egymást, annak ellenére, amiatt, mert úgy érzik nincs más, akire az osztályon belül számíthatnának, vagy úgy gondolják, a másik is biztosan feltünteti az ő nevét, így ő is megteszi ezt a másik nevével.

Érdemes kiemelni a tizenkettedikes osztályt, ahol az online térben több, mint az osztály felének van egyszeres erősségű kölcsönös kapcsolata (60%), azonban háromszoros erősségű kapcsolattal senki nem rendelkezik az online szociometria alapján.

	8. a	10. b	11. b	11. c	12. b
Online egyszeres (%)	86,49	72,22	80,00	89,19	60,00
Offline egyszeres (%)	91,89	94,44	74,29	94,59	80,00
Online háromszoros (%)	13,51	11,11	28,57	32,43	0,00
Offline háromszoros (%)	62,16	50,00	28,57	62,16	42,86

Kölcsönös kapcsolatok 18

Szintén kiemelésre kerül a 11. c osztály is, ahol mindegyik esetben náluk a legmagasabb az aránya az egyes kapcsolattípusokat tekintve. A legnagyobb arányokat az offline egyszeres erősségű kötések esetében kaptuk, míg a legalacsonyabbak az online térben létrejövő háromszoros kapcsolatok.

A **H5 hipotézis a 11. b osztály kivételével beigazolódott**, náluk az egyszeres kötésekkel illetően több az online térben létrejövő kapcsolat, míg a háromszoros kötések esetén online és offline azonos arányban voltak háromszoros kötésű kapcsolatok. A **H6 hipotézis** minden esetben **beigazolódott**. Minden osztály esetében több volt az egyszeres, gyenge kötésű kapcsolat, mint a hármas erősségű.

Az adatokat befolyásolhatják még a kétszeres kötések is, amelyek ebben a táblázatban nem kerültek feltüntetésre, így előfordulhat, hogy a 11. b osztálynál a kétszeres kötésekkel árnyalva ugyanazt fogjuk kapni, mint a többi osztály esetében.

A számokat önmagukban is érdemes megvizsgálni, hiszen a tizedikesek esetében például a 94,44% azt jelenti, hogy egy tanuló kivételével mindenkinek van legalább

²¹ Pár esetén két személy, triád esetén három személy kölcsönös kapcsolatáról beszélünk Mérei, 1996:157).

egy darab, egyszeres kötése, így csupán egy személy került peremhelyzetbe, és maradt baráti kapcsolat nélkül. Ugyanennél az osztálynál az online tér már több peremhelyzetű személyt mutat, de még mindig azt látjuk, hogy az osztály közel háromnegyede részt vesz legalább egy, egyszeres kötésű baráti kapcsolatban. Az egyszeres jelölések magas aránya azonban nem minden esetben jelent tényleges baráti kapcsolatot. Amennyiben magas a leadott viszonzatlan jelölések száma, előfordulhat, hogy sokan véletlenszerűen jelölték meg osztálytársaikat.

	Összes offline baráti jelölés	Összes online baráti jelölés	Offline kölcsönös kapcsolat	Online kölcsönös kapcsolat	Megvalósult kapcsolatok aránya offline	Megvalósult kapcsolatok aránya online
8.a	332	244	85	45	25,6%	18,4%
10. b	207	126	62	27	30,0%	21,4%
11. b	223	199	49	49	22,0%	24,6%
11. c	372	286	93	57	25,0%	19,9%
12. b	192	104	53	26	27,6%	25,0%

Viszonzott kapcsolatok aránya 19

A táblázat alapján látszik, hogy az előbb említett 10. b osztály esetében a legmagasabb a megvalósult kapcsolatok száma az offline térben, bár a jelölésekből így is 70% viszonzatlan maradt. Nagyjából azonos intervallumban mozog mindegyik osztály, a 11. b –nél volt a legalacsonyabb ez az arány. Ez adódhat abból is, hogy az instrukció alapján bármennyi személyt megjelölhettek a diákok, így több helyen e miatt lett magas az összes leadott szavazat. Ugyanakkor azt is jelentheti, hogy nem érzélik egymást reálisan az osztályon belül, ezért nem születnek meg a kölcsönös kapcsolatok. Abban az esetben, mikor magas az összes leadott jelölés száma, és ehhez képest alacsony a viszonzott kapcsolatok száma, előfordulhat, hogy a tagok nem ismerik elég jól egymást, nem világosak a szándékok az osztályon belül (Katona – Szitó, n. a.). A frissen összekerült csoportoknál szokott ez a helyzet előfordulni, amikor egymás iránt bizalommal vannak a tagok, de még nem mérték fel reálisan egymást a közösségen belül. Az öt osztály minden esetben legalább két éve együtt tanul, a tizenegyedikesek már három, a tizenkettedikesek pedig négy éve. Ennek megfelelően a 12. b esetében a legalacsonyabb az összes leadott jelölés száma, de a megvalósult kapcsolatok aránya is az ő esetükben a legalacsonyabb. A 11. c osztályosok adták le a legtöbb jelölést, és az ő esetükben alakult ki a legtöbb kölcsönös kapcsolat, ugyanakkor az előbbi tényező miatt az arányszám az ő

esetükben is alacsony. Itt is fontos szerepe van a fluktuációnak, csoportbontásoknak és az osztályfőnöknek, azonban ezekről nincs adatunk.

A táblázatból azt is le lehet olvasni, hogy az online térben minden esetben kevesebb volt a leadott jelölések száma, és a 11. b osztályt leszámítva a megvalósult kapcsolatok száma is alacsonyabb, mint az online térben.²²

III. 1. 3. A formális és informális osztálynormákhoz tartozó hipotézisek tesztelése

A következő elemzési szempont a *formális osztálynormák* betartása. Ehhez egy összevont mutatót készíték arra vonatkozóan, hogy az iskolai előírások betartását, illetve a felnőtt személyek tanácsainak elfogadását hogyan értékelik a diákok. Az alábbi kérdéseket vonom össze egy háromkategóriás változóba (1. sz. melléklet, 5c. kérdés):

Mennyire fontos számodra, hogy...	Egyáltalán nem fontos			Nagyon fontos
...az év végi bizonyítványodban jó jegyek szerepeljenek?	1	2	3	4
... megfelelően felkészülj egy tanítási napra?	1	2	3	4
... az osztályfőnököddel jó viszonyt alakíts ki?	1	2	3	4
...hogy az előírt szabályokat minden esetben betartsd	1	2	3	4
...minden órára pontosan érkezz?	1	2	3	4

Szabályok és normák betartása 20

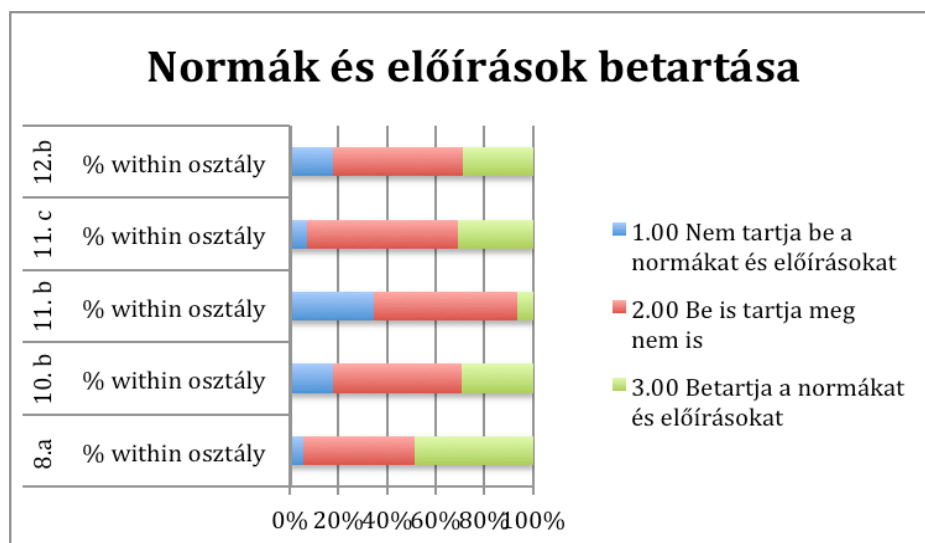
Az *informális osztálynormák* tekintetében a szolidaritás és belső összetartás alapján lehet vizsgálni az osztályközösséget (Tóth, 2004:283). Ehhez az alábbi kérdéseket vonom össze, szintén háromkategóriás változóba (1. sz. melléklet, 2. kérdés):

Fontos számomra, hogy...	Egyáltalán nem fontos				Nagyon fontos
...osztálytársaimmal az iskolában jó viszonyt alakíts ki.	1	2	3	4	5
...osztálytársaimmal iskolán kívül is tartsam a kapcsolatot.	1	2	3	4	5
...az iskolán kívüli barátaimmal találkozom többet szabadidőmben, mint az osztálytársaimmal.	1	2	3	4	5

Osztálytársi kapcsolatok fontossága 21

²² Ez adódhat a dolgozat elején már említett, kérdőívszerkesztési torzításból is, mivel az online kérdések azt sugalmazhatják, hogy csak egy-egy nevet lehet megadni.

Elsőként összefoglalom, hogy az egyes osztályok milyen képet mutatnak a normák és előírások betartására vonatkozóan, hogy a későbbiekben legyen adatunk erre vonatkozóan. A diagramon az látszik, hogy a nyolcadikosok között vannak a legtöbb, akik normakövetők (48,6%, ahogy azt már a III. 1.1. fejeztben is említettem), és az előírásokat a legkevésbé betartók aránya a 11.b osztályban a legmagasabb, 34,4%-kal. A többi osztály nagyjából hasonló képet mutat, az egyes csoportok nagyjából fele a középső kategóriába került.

Normák és előírások betartása 22

A normák betartása és az osztálytársi kapcsolatok fontossága közötti összefüggést keresztábra elemzés segítségével vizsgálom, **H7 hipotézisem**, hogy:

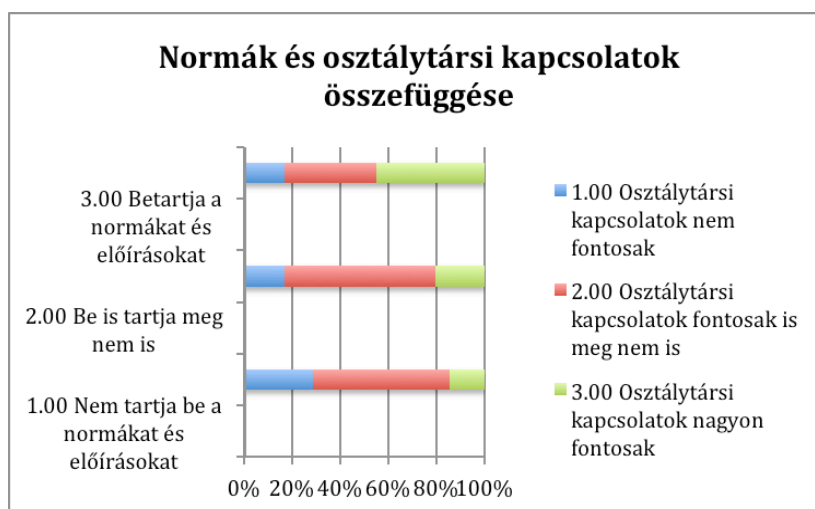
- a formális normákat betartók inkább fontosnak tartják az informális normákat is az osztályukban, mint azok, akik kevésbé tartják be a formális normákat.

A formális normák betartása, háromkategóriás változó lett a független változóm, az osztálytársi kapcsolatok fontosságát mutató szintén háromkategóriás, ordinális változó került be függő változóként.

A két változó között az alacsony mintaelemszám ellenére szignifikáns összefüggést találtam ($p=0,007$), a Cramer's V értéke 0,206-os, amely még éppen gyenge összefüggésről tanuskodik.

Az osztálytársi kapcsolatokat fontosnak tartók aránya a normákat be nem tartók között 28,6%, míg ugyanez az arány a normákat betartók között csupán 17%. Az osztálytársi kapcsolatokat közepesen fontosnak tartók aránya azok között a legmagasabb, akik részben betartják a normákat (62,9%), a legalacsonyabb a normát és előírásokat minden esetben betartók között lesz. Azoknak, akik nem tartják be a

normákat és előírásokat, 14,3%-a tartozik az osztálytársi kapcsolatokat fontosnak tartók közé, míg a normákat inkább betartók 20,2%-a, a teljes mértékben szabálykövetőknek pedig 44,7%-a tartja fontosnak az osztálytársi kapcsolatokat.

Normák és osztálytársi kapcsolatok 23

Tendenciáról nem beszélhetünk, mivel a középső értékek két esetben is kiugróak, ugyanakkor az elmondható, hogy a normákat betartók esetében valóban azok vannak a legtöbben, akik fontosnak tartják az osztálytársaikkal való kapcsolatok ápolását, így a **H7 hipotézis beigazolódott**. A kijelentés természetesen ebben az esetben is csupán a mintába került osztályokról szolgáltat számunkra adatot, általánosítani nem lehet.

Végül a H8 és H9-es hipotézis tesztelése következik, melyek tesztelésére a korábban létrehozott iskolai normák betartása és osztálytársi kapcsolatok fontossága változókat fogom összevetni a megvalósult kölcsönös kapcsolatokkal az online és offline térben.

- az iskolai normák betartása alapján lesz meghatározó eltérés a kapcsolatok számát illetően az offline, illetve az online térben;
- aki fontosnak tartja az osztálytársi kapcsolatokat, annak több baráti kapcsolata lesz online és offline, mint annak, aki kevésbé tartja fontosnak a baráti kapcsolatok ápolását.

Mindkét hipotézist a Means parancs segítségével vizsgálom.

Offline baráti kapcsolatok átlaga és normák betartása			
	Átlag	Elemszám	Standard hiba
Nem tartja be a normákat és előírásokat	4,1	29	2,2
Be is tartja meg nem is	5,0	89	3,0
Betartja a normákat és előírásokat	4,9	48	2,5

Normák betartása és offline kapcsolatok száma 24

Az iskolai normák betartása és az offline baráti kapcsolatok száma között feltehetően az alacsony mintaelemszám miatt sem alakult ki szignifikáns összefüggés az ANOVA táblához tartozó F-próba alapján ($p=0,253$). Ugyannakor az leolvasható a táblázatból, hogy azok a diákok, akik nem tartják be a normákat és előírásokat, valamivel kevesebb baráttal rendelkeznek átlagosan, mint azok, akik betartják a normákat. Természetesen semmilyen következtetést nem vonhatunk le, mivel nincs szignifikáns összefüggés a két változó között.

Ugyanezt az online kapcsolatokat vizsgálva szintén nem mutat összefüggést, az F-próba alapján ($p=0,307$). Itt is azt látjuk, hogy bár nem szignifikáns az összefüggés, azok rendelkeznek átlagosan több online kapcsolattal, akik inkább nem tartják be a normákat és előírásokat. Így tehát az ehhez tartozó **H8 hipotézisünket el kell vetni**, az iskolai normák betartása nem befolyásolja a baráti kapcsolatok számát.

Az osztálytársi kapcsolatok fontossága és a kapcsolatok száma közötti összefüggés vizsgálata következik, a **H9 hipotézis** tesztelése. Elsőként az offline kapcsolatok számát vizsgálom. Ebben az esetben szignifikáns összefüggést találtam az offline kapcsolatok száma és az osztálytársi kapcsolatok fontossága között ($p=0,004$.) A kapcsolatok fontossága 6,6 %-ot magyaráz az offline kölcsönös baráti kapcsolatok változób heterogenitásából (eta square=0,066).

Akik számára fontosak az osztálytársi kapcsolatok, azok valóban több baráti kapcsolattal rendelkeznek átlagosan (5,9 fő), mint azok, akik számára kevésbé fontos (4,8 fő), vagy egyáltalán nem fontos (3,8 fő). A hipotézis tehát az offline kapcsolatokat tekintve beigazolódott.

Offline kölcsönös baráti kapcsolatok száma és osztálytársi kapcsolatok fontossága			
	Átlag	Elemsszám	Standard hiba
Osztálytársi kapcsolatok nem fontosak	3,8	31	2,5
Osztálytársi kapcsolatok fontosak is meg nem is	4,7	90	2,6
Osztálytársi kapcsolatok nagyon fontosak	5,9	43	3,0

Osztálytársi kapcsolatok fontossága és offline kapcsolatok száma 25

Nem mondható el ugyanez ez az online kapcsolatokat tekintve, mivel abban az esetben az osztálytársi kapcsolatok fontossága nem függ össze a Facebookon kialakult baráti kapcsolatok számával ($p=0,356$). Elmondhatjuk tehát, hogy attól még, hogy a diákok fontosnak tartják ápolni a baráti kapcsolatok, nem biztos, hogy az offline térben ténylegesen ki is alakulnak baráti kapcsolatok, így a **H9 hipotézis részben**

igazolódott csak be. Az online térben kialakított baráti kapcsolatok, ahogy korábban is láthattuk, számos tényezőtől függhetnek, ezért ezt az eredményt még érdemes lenne további változókkal vizsgálni a későbbiekben.

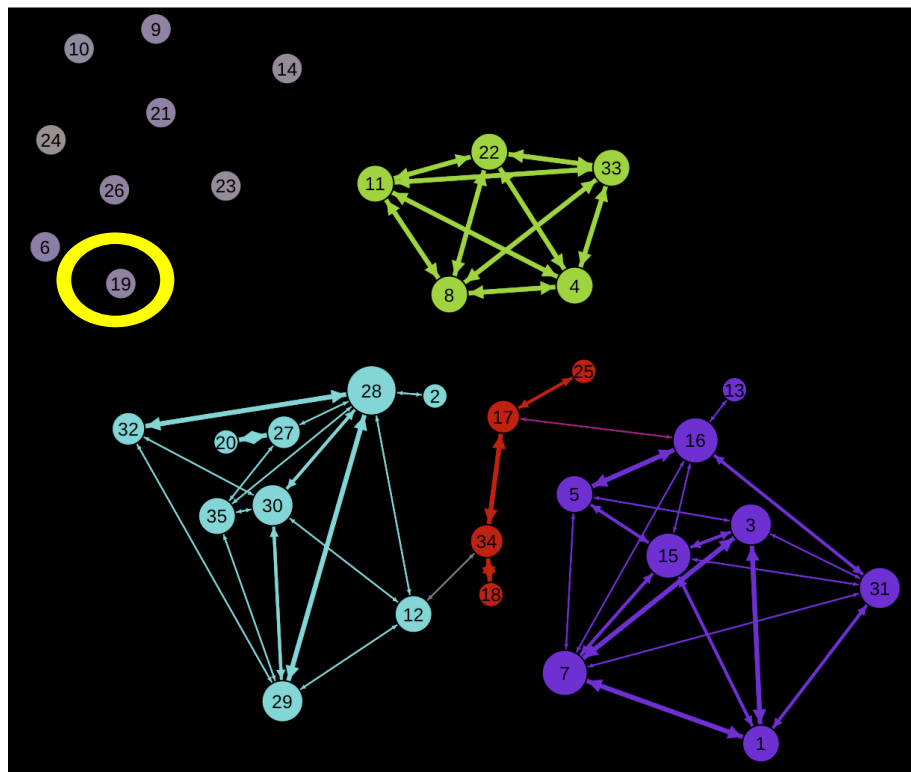
III. 2. Eredmények felhasználása, egy eset bemutatása

A szociometria módszere önmagában is rengeteg információval szolgálhat nemcsak az egész csoportot tekintve, hanem annak egyes tagjairól is. Jelen dolgozat az osztályközösségek vizsgálatát tűzte ki céljául, azonban azt is láthatjuk, hogy a módszer a baráti kapcsolatok feltérképezésén felül számos további adatot szolgáltat egy iskolai osztályról, akár a kétarcúságból adódó rejtett folyamatok is megismerhetővé válnak, melyek mind a nevelés, mind az oktatás, tanulásszervezés során segíthetik a pedagógust a diákok számára legmegfelelőbb módszer kiválasztásában. Kiemelten fontosnak tartom ezt a lehetőséget, mivel az osztályfőnökök és szaktanárok számára sokszor problémát jelent egy-egy kevésbé beszédes diák megismerése. Ehhez a 11. b osztályt mutatom be részletesebben, mivel ők a hipotézisek tesztelése során többször eltérő mintát mutattak a többi osztályhoz képest. Ezen belül kitérek a 19-es számú tanulóra, példázva, hogy a kérdőív alkalmas lehet arra is, hogy az eltéréseken és egyezéseken felül, mélyebben is megismerhessünk egy-egy jelenséget.

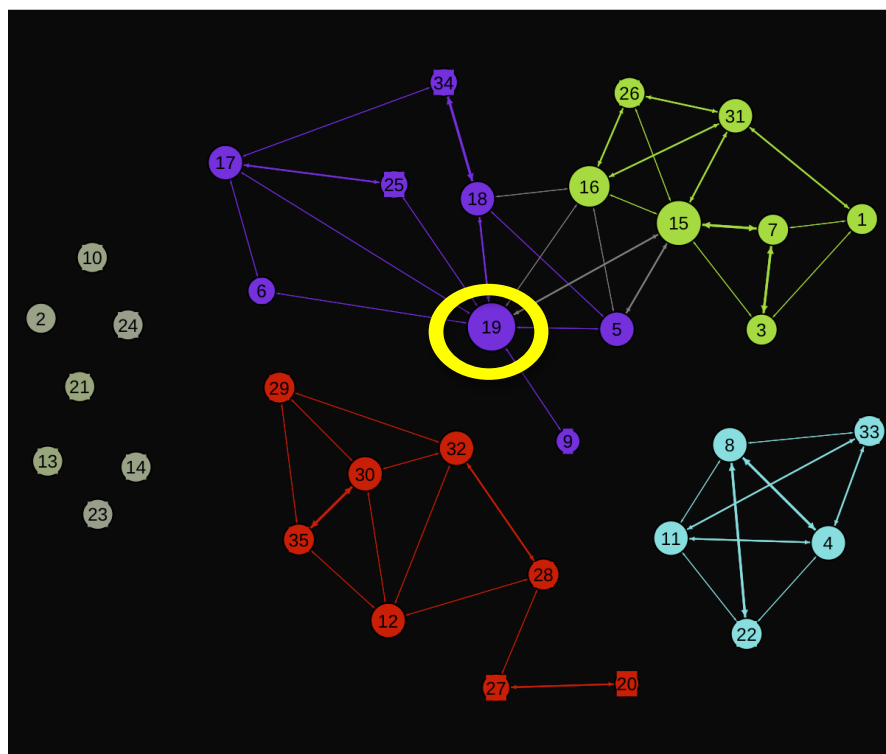
A 11. b osztályt tekintetben elsőként érdemes megnézni, hogy hány kölcsönös kapcsolattal nem rendelkező személy van, azaz hányan kerültek peremhelyzetre.

Míg offline térben kilenc személy maradt kölcsönös kapcsolat nélkül, addig online csak hét ilyen diák van, így ennél az osztálynál a digitális térben több személy között alakult ki baráti kapcsolat. Azonban érdemes arra is figyelmet fordítani, hogy az egyes kapcsolatok milyen erősségűek; míg az offline térben több kettes és hármas erősségű kapcsolat is felfedezhető (ezt a vastagabb összekötő vonal jelzi), addig az online térben csupán néhány esetben található többszörös erősségű kötés, a kapcsolatok többsége egyszeres erősségű. Jól látszik, hogy az öt tagból álló klikk (mindegyikük lány) szinte ugyanazt a formát mutatja az online térben, mint az offline-ban, csupán egy kölcsönös jelölés tűnt el a 33-as és 22-es személy között (ide tartozik a 4., 8., 11., 22., és 33. sorszámú diák). Az is észrevehető, hogy ez az osztály alapvetően két nagyobb klikkből (és az ezekből kimaradtakból) áll az offline térben, azonban a több személyből álló csoport mindössze két összekötőn keresztül

kapcsolódik. Ezzel szemben az online térben három klikk jelenik meg, és némiképp megváltozik az egyes tagok pozíciója.

11. b offline szociogram 26²³

11. b online szociogram 27

²³ A szociogram színezését a modularitás alapján kaptam meg, a többi osztály szociogramja a 3. mellékletben található.

A 19-es sorszámú személy külön figyelmet érdemel, hiszen míg az offline térben peremhelyzetre került, az online térben nyolc kölcsönös kapcsolata is kialakult – sárga körrel jelölve.

A 19-es számú fiú jobb megismeréséhez egy rövid leírást, bemutatást fogok írni, amiből kiderülhet, hogy miért alakul így a helyzete. Természetesen vigyázni kell a kérdőíves vizsgálatok ilyen típusú elemzésekor, mivel kérdéses, hogy valódi véleményt tükröznek-e, vagy csak egy „kényszerített“ választ kapunk az előre megadott lehetőségek közül.

A kérdőívből kiderül, hogy az említett diák szülei mindketten akkreditált felsőfokú szakképesítéssel rendelkeznek, ő maga egyetemi vagy főiskolai végzettséget szeretne elérni, négyes tanuló a jelenlegi gimnáziumi osztályában. Az osztálytársakkal való jó viszony kialakítását közepesen fontosnak tartja, szerinte jó az osztályléggör, ugyanakkor gyenge az összetartás. Az osztályán belül hét barátot jelölt meg, ugyanakkor egyetlen visszajelölést sem kapott, úgy gondolja az osztálytársai közül a legtöbben közömbösek vele. Bevallása alapján minden nap átlagosan hat órát tölt el internetezéssel, ebből nagyjából öt órán keresztül a Facebookot is látogatja. A portálon eltöltött idő 70%-át az osztálytársakkal való kapcsolattartásra fordítja, összesen 540 ismerőse van az online portálon. Naponta többször ír kommentet, vált üzenetet vagy „lájkol“ bizonyos tartalmakat. Ritkán szokott új képet feltölteni, vagy tartalmakat megosztani. Minden osztálytársát ismerősnek jelölte, és tagja a 11. b osztály Facebook-csoportjának. Az adatvédelmi beállításokat nem használja, nincsenek listák szerint rendezett ismerősei, vagy letiltott személyek a barátai között. A szülei nincsenek fent a portálon, osztályfőnöke azonban igen, de vele nem ismerősök. Egyetért azzal, hogy a Facebook nagyon hasznos és elengedhetetlen, ugyanakkor elég veszélyes is. Önmagát úgy jellemzi, hogy inkább a háttérben húzódik meg, kevésbé szeret beszélgetést kezdeményezni, ugyanakkor ha mások előtt kell beszélnie, azt szívesen teszi.

A fenti leírásból arra a következtetésre juthatunk, hogy bár nehezebbé esik az osztályon belül beszélgetést kezdeményeznie társaival, az interneten eltöltött idő és aktivitás miatt az osztálytársi kapcsolatait ott tudja ápolni. Számára lehet, hogy könnyebbség az online kommunikáció, bátrabban nyilatkozhat a véleményéről az online portálon, így visszahúzódása ellenére sem fog kimaradni az osztályban zajló események szervezéséből.

Ezzel a példával azt hangsúlyoznám, hogy bár sok pedagógus számára idegen az online kommunikáció és a közösségi portál használata, mégis meglehet, hogy bizonyos tanulók aktivitását érdemes a digitális térben támogatni, és ahogy a palatábla is sikeres eszközzé válhatott a kezdeti aggodalmak ellenére, a Facebook is tartogathat olyan előnyöket, melyeket az oktatás-nevelés világában hatékonyan ki lehet használni.

IV. Összefoglalás, kitekintés

Dolgozatommal egyrészt azt szeretném hangsúlyozni, hogy pedagógusként is érdemes foglalkozni néhány egyszerűbb kutatási módszerrel (ahogy a szociometria is ilyenné nőtte ki magát), másrészt elengedhetetlennek tartom, hogy az online teret naprakész információk által megismerjük, mivel az általam vizsgált diákok többsége – ahogy a felmérésből is kiderült – napi több órát tölt a digitális világban, ezen belül is a Facebookon.

Jelenlétük egyrészt individuális, ugyanakkor láthatjuk, hogy osztályközösségként is ugyanúgy megjelennek. A dolgozatban néhány kiemelt példa mutatta meg, hogy az egyes tényezők hogyan határozzák meg az osztályok szerkezetét az offline – osztálytermi, illetve online – Facebookos térben. Néhány eset jól mutatja, hogy a portál azon felül, hogy szórakozási, kikapcsolódási felületet biztosít a fiataloknak, alkalmas lehet a peremhelyzetű tanulók beilleszkedésének segítésére (lásd a 11. b osztályos, 19-es számú személy).

Ahogy a dolgozattól is kiderült, minden osztálynak megvannak a maga sajátosságai, melyeket célszerű szem előtt tartani a tanulásszervezés során. A közösségek jobb megismeréséhez mutattam be néhány lehetőséget, amely az iskola falain kívül eső világot is felrajzolják, és így közelebb jutottunk ahhoz, hogy az egyes osztályokban kialakuló kapcsolatok milyen mértékben és minőségben vannak jelen az online világban. A háttérváltozók mentén érdemesnek tartanám további statisztikai próbák elvégzését, magyarázó modellek felállítását, melyek a dolgozatban található elemzések során kapott jelenségekre irányulnak. A kétféle szociometria is számos további adatot szolgálhat az osztályokról, érdemes lenne külön tanulmányban vizsgálni az egyes szerepek változását is, nemcsak a baráti kapcsolatokat.

A kutatás korlátai közé tartozik továbbá, hogy csupán egy szemszögből, kvantitatív módszerrel mutatta be az osztályokat, ezért érdemesnek tartanám egy mélyebb,

kvalitatív eszközökkel kiegészített kutatás kidolgozását is, illetve a próbakérdezés tapasztalatain felül további átdolgozások lehetnek szükségesek a kérdőívet illetően. Az online szociometria első alkalmazása miatt pontosítások lennének szükségesek a kérdések kidolgozásában. Érdekes lenne egy felmérést végezni arra vonatkozóan, hogy a diákok számára mit jelentenek az online barátok, milyen tevékenységet végeznek az online térben azokkal a személyekkel, akiket barátnak tekintenek, így a baráti kapcsolatokra vonatkozó kérdéseket lehetne ezáltal finomítani, illetve a kevésbé jól működő baráti kérdéseket súlyozni az értelmezések során (a lájkolás és a profilok látogatása esetében). Ezen kívül egy megfigyeléses vizsgálat az egyes osztályok Facebookos csoportjában szintén segítené árnyaltabb képet festeni az egyes csoportokról, azonban ebben az esetben az etikai kérdéseken felül a technikai kivitelezést is pontosan meg kellene tervezni, hogy kívülállóként eljuthassunk egy idegen osztály zárt csoportjába.

A dolgozat során további kérdések fogalmazódtak meg bennem, melyeket vizsgálatra érdemesnek tartok: milyen szerepe lehet az osztályfőnöknek az online csoportokban, hogyan lehetne kihasználni a közösségi portált az osztályok erősítésére, illetve miként válhat a Facebook a tanulást támogató felületté?

Bibliográfia

1. BODOKY Tamás – URBÁN Ágnes (2011): A Facebook hatása a hírfogyasztásra: közösségépítés helyett közösségépítés. Információs Társadalom, 11(1-4), 121-135 Utolsó letöltés 2012. 10. 20., http://www.infonia.hu/infotars/arch_2011.html
2. CSEPELI György – PRAZSÁK Gergő (2010): Örök visszatérés? Társadalom az információs korban. Jászöveg Műhely Kiadó, Budapest, 9-22., 47-82. old.
3. GERGENCSIK Eszter (1987): A közösségről In: Gergencsik Eszter: Kreativitás és közösség. Tankönyvkiadó, Budapest, 28–47. old.
4. KATONA Nóra – SZITÓ Imre (n. a.): A csoport funkcionálására vonatkozó mutatók leírása ér értelmezése URL: http://www.szitoimre.com/doc/14_szociometria.pdf (Utolsó letöltés: 2012-10-14.)
5. TÓTH-MÓZER Szilvia – LÉVAI Dóra (2011): Az online közösségi oldalonlévő tanár-diák kapcsolat kezdeményezése és fogadása a metaforák tükrében In Oktatás-Informatika, 2011/3-4. szám. URL: <http://www.oktatas-informatika.hu/2011/12/toth-mozer-szilvia-levai-dora-az-online-kozossegi-oldalon-levo-tanar-diak-kapcsolat-kezdemenyezese-es-fogadasa-a-metaforak-tukreben/> (Utolsó letöltés: 2013-01-02)
6. MÉREI Ferenc (1996): Közösségek rejtett hálózata: Szociometriai értelmezés, 3. kiadás, Budapest, Osiris Kiadó, 44-52. old., 132-135., 155-163. old.
7. OHLER, Jason B. (2010): Digital Community, Digital Citizen. Corwin, London, United Kingdom.
8. RÉTHY Endréné – VÁMOS Ágnes (2006): Esélyegyenlőtlenség és méltányos pedagógia In A gyakorlati pedagógia néhány alapkérdései. Bölcsész Konzorcium.
9. SZÉCSÉNYI István (2009): A közösség szerepe az egyén szocializációjában. URL: <http://www.osztalyfonok.hu/cikk.php?id=182> (Utolsó letöltés: 2012-11-05)

10. SZEKSZÁRDI Júlia (2011): A netgeneráció tagja az osztályközösségben In Modern Iskola 2011/3. szám URL: <http://www.didaktika.ro/hirek/127-a-netgeneracio-tagjai-az-osztalykoezessegben> (Utolsó letöltés: 2012-11-04)
11. TÓTH József (2004): Pszichológia a tanításban. Pedellus Kiadó. 282-300. o.
12. UJHELYI Adrienn (2012): Online csoportok kívülről és belülről. Az internetes közösségek szociálpszichológiai vizsgálata. Doktori disszertáció, ELTE.
13. WELLMAN–QUAN–HAASE–C. WITTE–HAMPTON (2002): How does the Internet Affect Social Capital. URL: http://homes.chass.utoronto.ca/~wellman/publications/internetsocialcapital/Net_SC-09.PDF Utolsó letöltés: 2012-11-09

További források

1. ANGELUSZ Róbert – TARDOS Róbert (2006): A kérdőíves kontextushatás – a nem mintavételi hibák egy efemer, mindennapos esete In Mérésről mérésre. A választáskutatás módszertani kérdései. Budapest: Demokrácia Kutatások Magyar Központja Alapítvány, 2006. 163-184. p.
2. BABBIE, Earl (2001): a Társadalomtudományi kutatás gyakorlata. Balassi Kiadó, Budapest. 106-108; 273-290. old.
3. DAMBACH, K. E. (2001). Pszichoterror (mobbing) az iskolában. Akkord, Budapest.
4. <http://www.socialbakers.com/facebook-statistics/hungary> (Utolsó letöltés: 2013-01-04)
5. International Society for Technology in Education, <http://www.iste.org>
6. <http://seattleorganicseo.com/sosblog/top-google-searches-in-2012-the-most-popular-keywords-study-version-3/> (Utolsó letöltés: 2013-01-03)
7. UGANDER–KARRER–BACKSTROM–MARLOW (2011): The anatomy of the Facebook social graph. URL: <http://arxiv.org/pdf/1111.4503v1.pdf> (Utolsó letöltés: 2012-12-19)

Mellékletek

1. melléklet

Kérdőív

--	--

azonosító

ONLINE-, OFFLINE KAPCSOLATHÁLÓK VIZSGÁLATA 2012.

Osztály: _____

Dátum: 2012. _____

A kitöltés önkéntes!

1. Az alábbi kérdések segítségével azt szeretnénk megtudni, hogyan alakulnak a baráti kapcsolatok a Facebook-on. Osztálytársaid nevével vagy sorszámaival válaszolj (minden kérdéshez bármennyi személyt írhatsz). {Amennyiben nem rendelkezel Facebook-profillal, ugorj a 2. kérdésre!}

a. Kivel szoktál Facebook-on a legtöbbet chatelni az osztályból?

b. Ha egy Facebook-korlátozás miatt csak néhány ember bejegyzéseit olvashatnád, akit szabadon megválaszthatsz, kik lennének azok az osztálytársaid közül?

c. Ki az az osztálytársaid közül, aki állandóan a Facebook-on lóg?

d. Ki szokta általában az osztályszintű eseményeket, osztály-programokat megszervezni a Facebook-on?

e. Szerinted ki szokta a legtöbb lájkot kapni osztálytársaid közül?

f.Kitől szoktad a legtöbb lájkot kapni az osztálytársaid közül?

g. Ha egy rendszerhiba miatt nem tudnál belépni a profilodba, kit kérnél meg osztálytársaid közül, hogy lépjen be helyetted a jelszavaddal?

2. Osztályozd az alábbi tényezőket aszerint, hogy mennyire tartod fontosnak azokat. Osztályozz úgy, hogy 5-öst adsz, ha nagyon fontosnak tartod, és 1-est, ha egyáltalán nem tartod fontosnak! Természetesen a köztes kategóriákat is használhatod! Karikázd be a megfelelő számot a táblázatban!

Fontos számomra, hogy...

	Egyáltalán nem fontos				Nagyon fontos
...osztálytársaimmal az iskolában jó viszonyt alakíts ki.	1	2	3	4	5
...osztálytársaimmal iskolán kívül is tartsam a kapcsolatot.	1	2	3	4	5
...az iskolán kívüli barátaimmal találkozzam többet szabadidőmben, mint az osztálytársaimmal.	1	2	3	4	5

3. Milyen a kapcsolatod az osztálytársaidal általánosságban?

1. Nagyon jó
2. Többnyire jó

3. Átlagos
4. Többnyire rossz
5. Nagyon rossz

4. **Hány barátod van? (Barát fogalma alatt értendő minden olyan személy, akire számíthatsz a bajban.)**

Hány olyan barátod van, akivel jelenleg egy osztályba jársz?	Hány olyan barátod van, akivel jelenleg nem egy osztályba jársz?
_____ fő	_____ fő

5. **Válaszolj az alábbi kérdésre a megfelelő szám bekarikázásával!**

- a. **Általában mennyire fogadod el a...**

	Egyáltalán nem fogadom el			Teljes mértékben elfogadom
... a szüleid tanácsait	1	2	3	4
... a tanáraid tanácsait?	1	2	3	4
... a legjobb barátod tanácsait	1	2	3	4
... az osztálytársaid tanácsait?	1	2	3	4

- b. **Mennyire szívesen jársz be...**

	Egyáltalán nem szívesen			Nagyon szívesen
... az iskolába?	1	2	3	4
... az osztályodba?	1	2	3	4

c. Mennyire fontos számodra, hogy...

	Egyáltalán nem fontos			Nagyon fontos
...az év végi bizonyítványodban jó jegyek szerepeljenek?	1	2	3	4
... megfelelően felkészülj egy tanítási napra?	1	2	3	4
... az osztályfőnököddel jó viszonyt alakíts ki?	1	2	3	4
...hogyan az előírt szabályokat minden esetben betartsd	1	2	3	4
...minden órára pontosan érkezz?	1	2	3	4

d. Mennyire jellemző Rád, hogy...

	Egyáltalán nem jellemző										Teljes mértékben jellemző
... szereted, ha barátaid körében a középpontban vagy?	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
... szívesebben húzódsz meg a háttérben	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
... új társaságban Te kezdeményezel beszélgetést?	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
... kellemetlenül érzed magad, ha	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	

mások előtt kell beszélned?

6. Válaszolj az alábbi kérdésekre! Húzd alá a megfelelő választ!²⁴

a. Jól érzed magad az osztályban?

Jól	Inkább jól	Inkább rosszul	Rosszul
-----	------------	----------------	---------

b. Hogyan ítéled meg a tekintélyedet az osztályban?

A legtöbben felnéznek rám	Általában közömbösek velem	A legtöbben semmibe vesznek
---------------------------	----------------------------	-----------------------------

c. Melyik állítás igaz? Az osztályban a légkör...

Jó	Megfelelő	Rossz
----	-----------	-------

d. Melyik állítás igaz? Az osztályban az összetartás...

Erős	Gyenge	Nincs
------	--------	-------

7. Milyen gyakran szoktál internetezni?

1. Ritkábban, mint hetente
2. Hetente maximum egyszer
3. Hetente többször, de nem mindennap
4. Naponta maximum egyszer
5. Naponta többször → **Összesen körülbelül _____ órát egy nap.**
6. Soha nem internetezek [**Amennyiben soha nem internetezel, ugorj a 10. kérdéshez!**]

8. Hol szoktál a leggyakrabban internetezni? Csak egy választ jelölj meg!

1. Otthon/kollégiumban
2. Iskolában
3. Internetkávézóban
4. Könyvtárban
5. Egyéb helyen: _____

²⁴ A kérdést Dambach osztálylégkört felmérő vizsgálatából emeltük át, kisebb módosításokkal.

9. Ha kapnál 10 zsetont, amit arra fordíthatnál, hogy az alábbi funkciókat használd az interneten, hogyan osztanád el a zsetonokat? Írd be a négyzetekbe, hány zsetont szánnál az egyes funkciókra. Használd fel az összes zsetont, de ügyelj arra, hogy ne lépd túl a kiszabott keretet!

Kapcsolattartás	□□
Tájékozódás (nem tanulmányi célból)	□□
Szórakozás (filmek, zene, játék, stb.)	□□
Vásárlás (pl. webshop)	□□
Tanulmányok	□□

10. Válaszolj az alábbi kérdésekre (egy körülbelüli számot írd)!²⁵

	Összesen:	Ennyi különböző embertől:
Hány telefonhívást indítasz egy átlagos napon?		
Hány telefonhívást fogadsz egy átlagos napon?		
Hány SMS-t küldesz egy átlagos napon?		
Hány SMS-t kapsz egy átlagos napon?		
Hány e-mail-t küldesz egy átlagos napon?		
Hány e-mail-t kapsz egy átlagos napon?		

²⁵ A kérdésblokkhoz az ötletet Csepeli György és Prazsák Gergő (2010): „Örök visszatérés? Társadalom az információs korban” című könyvében bemutatott kutatásból, (a könyv 48-52. oldalán található leírásából) merítettük.

11. Most különböző állításokat fogsz olvasni. Kérlek, jelöld be, hogy 1-5-ig terjedő skálán mennyire értesz egyet az adott állítással! Oszdályozz úgy, hogy 5-öst adsz, ha teljes mértékben egyetértesz, és 1-est, ha egyáltalán nem értesz egyet. Természetesen a köztes kategóriákat is használhatod!

	Egyáltalán nem értek egyet				Teljes mértékben egyet értek
a. Internet nélkül is könnyen lehet érvényesülni a mindennapokban.	1	2	3	4	5
b. Sokkal nehezebben létesít kapcsolatot a külvilággal az a személy, akinek nincsen otthon internete.	1	2	3	4	5
c. Az internet miatt sokan elhanyagolják a valódi, személyes kapcsolataikat.	1	2	3	4	5
d. Az internet már olyan fontos szerepet tölt be a mindennapokban, hogy nélküle képtelenség élni.	1	2	3	4	5
e. Az internet napjaink leghasznosabb technológiája.	1	2	3	4	5

12. a. Melyik közösségi oldalakat, illetve programokat (szoftvereket) használod az alábbiak közül osztálytársaiddal való kapcsolattartás céljából? Több válasz is lehetséges! Tegyél X-et abba a panelba, amelyiket használod!

☐ MyVip	☐ _____ E
☐ Iwiw	gyéb közösségi honlap: _____
☐ MySpace	☐ Egyéb szoftver, program (pl.: MSN, Skype)
☐ Twitter	☐ Nem tartom velük a kapcsolatot interneten keresztül
☐ HotDog	
☐ Facebook	
☐ Google+	
☐ Hi5	

- b. A fent felsoroltak közül húzd alá azt az egyet, amelyiket a leggyakrabban használod az osztálytársaiddal való kapcsolattartásra!

13. Rendelkezel Facebook profillal?

1. Igen
2. Nem [Ugorj a 23. kérdéshez!]

14. Mennyi időt töltesz el aktívan a Facebook-on egy átlagos napon? (Amikor be vagy jelentkezve.)

____ óra _____ perc

15. Kérlek, írd le, hogy mi az a három legfőbb dolog, amire használod a Facebook-ot!

16. Mennyi ismerősöd van körülbelül a Facebook-on?

_____ fő

17. Hogyan jellemeznéd a Facebook-megosztási szokásaidat? Jelöld be a számot a skálán!

Inkább aktív													Inkább passzív
(Sokszor osztok meg különböző tartalmakat)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10			(Nagyon ritkán osztok meg tartalmakat)

18. Milyen gyakran végzed az alábbi tevékenységeket Facebookon? Karikázd be a megfelelő számot!

	Soha	Ritkábban, mint havonta	Havonta	Hetente	Naponta	Naponta többször
Kommentelek	1	2	3	4	5	6
Megosztok (pl. videót, cikket)	1	2	3	4	5	6
Új képet töltök fel	1	2	3	4	5	6
Frissítem az állapotomat	1	2	3	4	5	6
Chatelek vagy üzenetet írok/olvasok	1	2	3	4	5	6
Eseményeket hozok létre	1	2	3	4	5	6
Lájkolok	1	2	3	4	5	6
Alkalmazást használlok	1	2	3	4	5	6

Ismerősök						
profilját	1	2	3	4	5	6
olvasom/nézem						
Ismerősöket	1	2	3	4	5	6
keresek						
Ismeretlenek						
profilját	1	2	3	4	5	6
olvasom/nézem						

19. A Facebook-on eltöltött idő körülbelül mekkora részét használod az osztálytársaiddal való kapcsolattartásra (chatelés, kommentelés, üzenetek)?
Karikázd be a hozzá legközelebb álló százalékszámot!

0%	10%	20%	30%	40%	50%	60%	70%	80%	90%	100%
----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	------

20. Körülbelül mennyi ideje vagy regisztrált tagja a Facebook-nak?

1. 4-5 éve	3. Nagyjából 1 éve
2. 2-3 éve	4. 4-10 hónapja
3. Kevesebb, mint két éve, de több mint egy éve	5. 0-3 hónapja

21. Kérlek, válaszolj az alábbi kérdésekre, húzd alá az Igen vagy a Nem szót!

Van olyan osztálytársad, akiről tudod, hogy van Facebook-profilja, mégsem ismerősöd?	Igen	Nem
Van olyan személy az ismerőseid között, akivel nem osztasz meg bizonyos tartalmakat?	Igen	Nem
Van olyan osztálytársad, aki ismerősöd, de le van tiltva?	Igen	Nem
Van olyan Facebook-csoportja az osztályotoknak, amit aktívan használtok (legalább hetente egyszer)?	Igen	Nem
Volt rá már példa, hogy (bizonyos) ismerőseidet listák szerint rendezd?	Igen	Nem

22. Húzd alá a megfelelő választ!

	Van Facebook- profilja	Ismerősök vagyunk	Le van tiltva
Édesanya / Nevelőanya	Igen / Nem	Igen / Nem	Igen / Nem
Édesapa / Nevelőapa	Igen / Nem	Igen / Nem	Igen / Nem
Osztályfőnököd	Igen / Nem	Igen / Nem	Igen / Nem

23. Mennyire jellemzőek szerinted az alábbi tulajdonságok a Facebook-használatra? Értékelj 1-től 6-ig terjedő skálán, ahol az egyes érték azt jelenti, hogy egyáltalán nem jellemző, a hatos pedig azt, hogy teljes mértékben jellemző. A köztes kategóriákat is használhatod!

A Facebook használata...

	Egyáltalán nem					Teljes mértékben
Elengedhetetlen	1	2	3	4	5	6
Menő	1	2	3	4	5	6
Felesleges	1	2	3	4	5	6
Veszélyes	1	2	3	4	5	6
Gáz	1	2	3	4	5	6
Hasznos	1	2	3	4	5	6

24. Az alábbi kérdések segítségével azt szeretnénk megtudni, hogyan alakulnak a baráti kapcsolatok az osztályban. Osztálytársaid nevével vagy sorszámaival válaszolj (bármennyi személyt írhatasz).

- a. Ha akadályozva lennél egy fontos ügyed elintézésében, kire bíznád, hogy lebonyolítsa helyetted?**

b. Kivel fogsz érettségi után is kapcsolatot tartani?

c. Ki lenne az az osztálytársaid közül, aki a legjobban tudná az osztály érdekeit képviselni egy diákönkormányzatban?

d. Ki az az osztálytársaid közül, akinek a viselkedése sokaknak tetszik, akinek a viselkedését sokan követik?

e. Ki az az osztálytársaid közül, aki egy tehetségkutató versenyen jó eséllyel indulna?

f. Kivel töltenél el szívesen egy vasárnapot osztálytársaid közül?

g. Osztálykiránduláson kívül lennél szívesen egy szobában?

25. Jelen helyzetben mit gondolsz, meddig jutsz a tanulmányaidban?

1. Nem fejezem be a középiskolát
2. A középiskolát befejezem, utána nem tanulok tovább
3. Felsőfokú szakképesítést szerzek (pl. OKJ)
4. Egyetemi vagy főiskolai végzettséget szerzek
5. Magasabb tudományos fokozatot szerzek (pl. PhD, Dr)

26. Melyik osztályzat jellemzi leginkább a tanulmányi teljesítményedet a tavaly év végi és a most félévi bizonyítványod alapján az érettségi tárgyakból? Karikázd be a Rád leginkább jellemző átlagot a skálán!

Magyar nyelv és irodalom	1	1/2	2	2/3	3	3/4	4	4/5	5
Matematika	1	1/2	2	2/3	3	3/4	4	4/5	5
Történelem	1	1/2	2	2/3	3	3/4	4	4/5	5
Választott idegen nyelv	1	1/2	2	2/3	3	3/4	4	4/5	5

27. Te hogyan értékelnéd saját tanulmányi teljesítményedet a tavaly év végi és a most félévi bizonyítványod alapján az érettségi tárgyakból? Karikázd be a Rád leginkább jellemző átlagot a skálán!

Magyar nyelv és irodalom	1	1/2	2	2/3	3	3/4	4	4/5	5
Matematika	1	1/2	2	2/3	3	3/4	4	4/5	5
Történelem	1	1/2	2	2/3	3	3/4	4	4/5	5
Választott idegen nyelv	1	1/2	2	2/3	3	3/4	4	4/5	5

28. Az alábbi tartós fogyasztási cikkek közül melyekkel rendelkezik családod?

Tegyél X-et abba a négyzetbe, amely fogyasztási cikkel rendelkeztek!

- ☐ Mobiltelefon / okostelefon
- ☐ Digitális fényképezőgép
- ☐ Plazma- / LCD TV
- ☐ DVD lejátszó
- ☐ Asztali számítógép
- ☐ Laptop
- ☐ Mosogatógép
- ☐ Otthoni internet / mobilinternet hozzáférés
- ☐ 5 évnél fiatalabb személygépkocsi
- ☐ Tablet (táblagép)

29. Melyik évben születted?

30. Nemed:

- 1. Férfi
- 2. Nő

31. Hol van az állandó, bejelentett lakcímed?

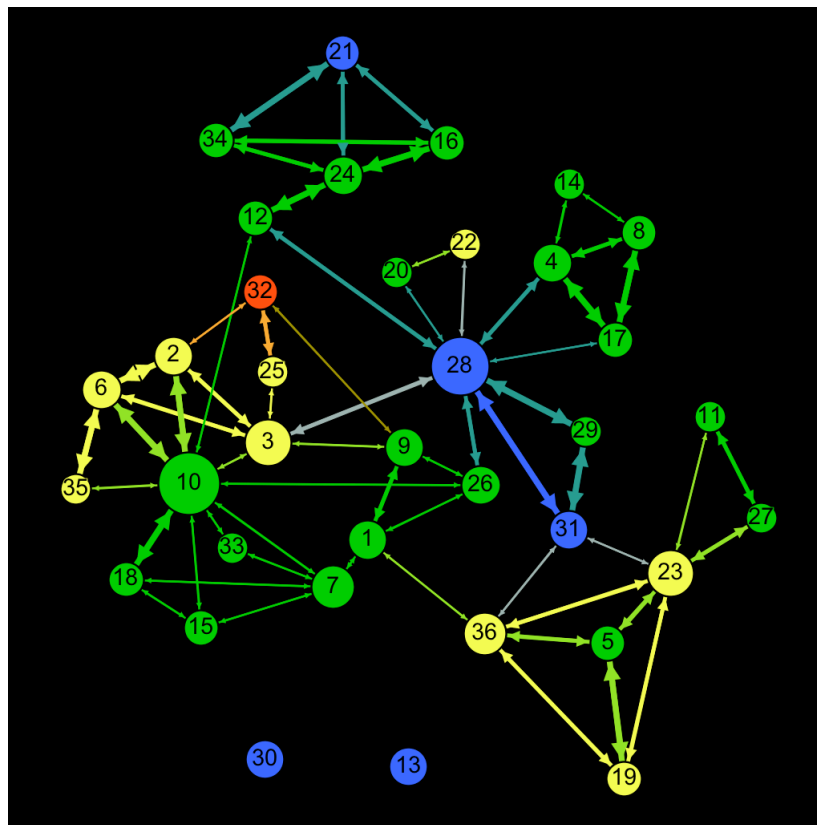
- 1. Budapest _____ kerület
- 2. Egyéb város
- 3. Község

Köszönjük a kitöltést!

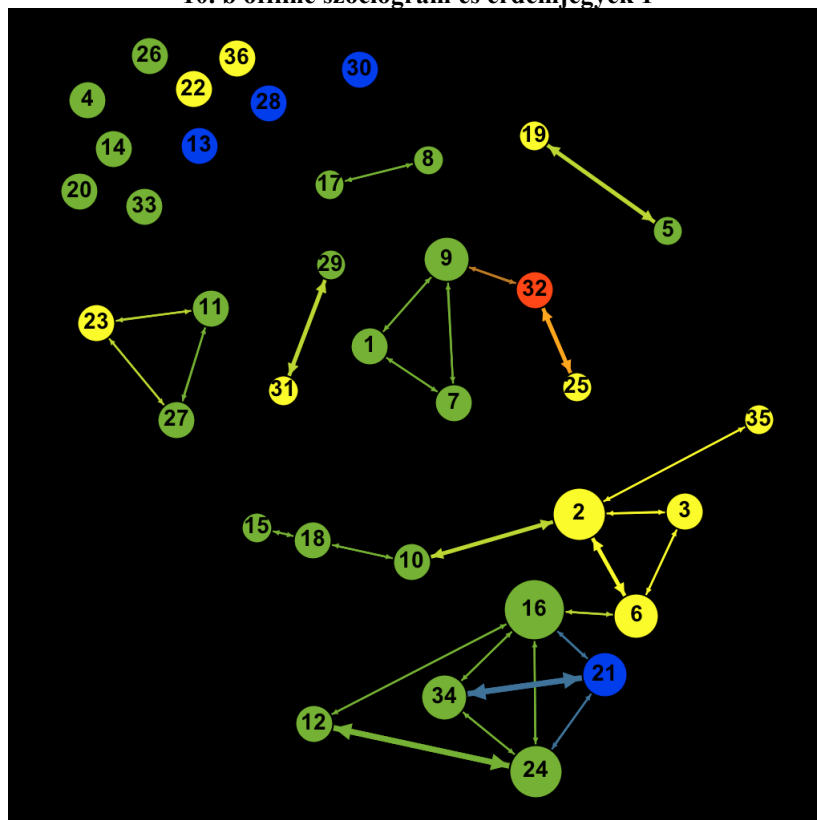
Az adatokat kódokkal ellátva, név nélkül kezeljük. A kitöltött kérdőíveket a törvényi előírásoknak megfelelően tároljuk. Az eredmények csak összesített formában jelennek meg az elemzésben, és kizárólag a jelen kutatáshoz használjuk fel.

2. melléklet

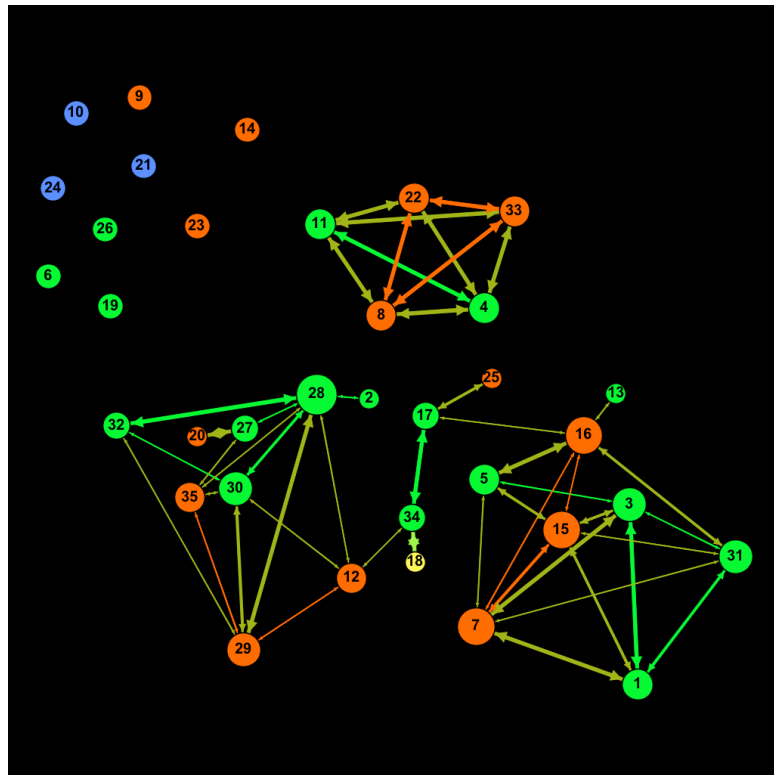
Szociogramok érdemjegyek alapján

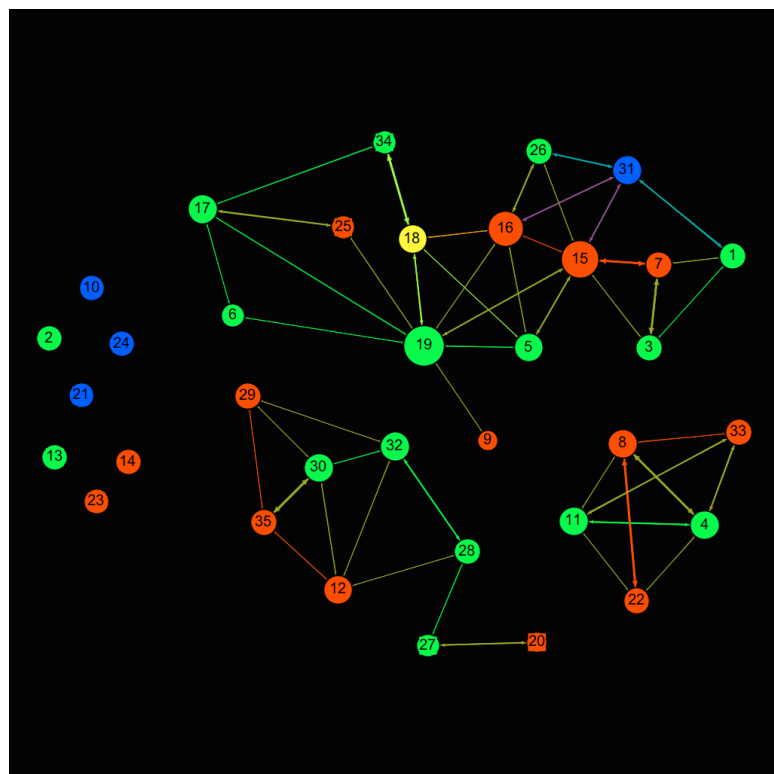
10. b offline szociogram és érdemjegyek 1

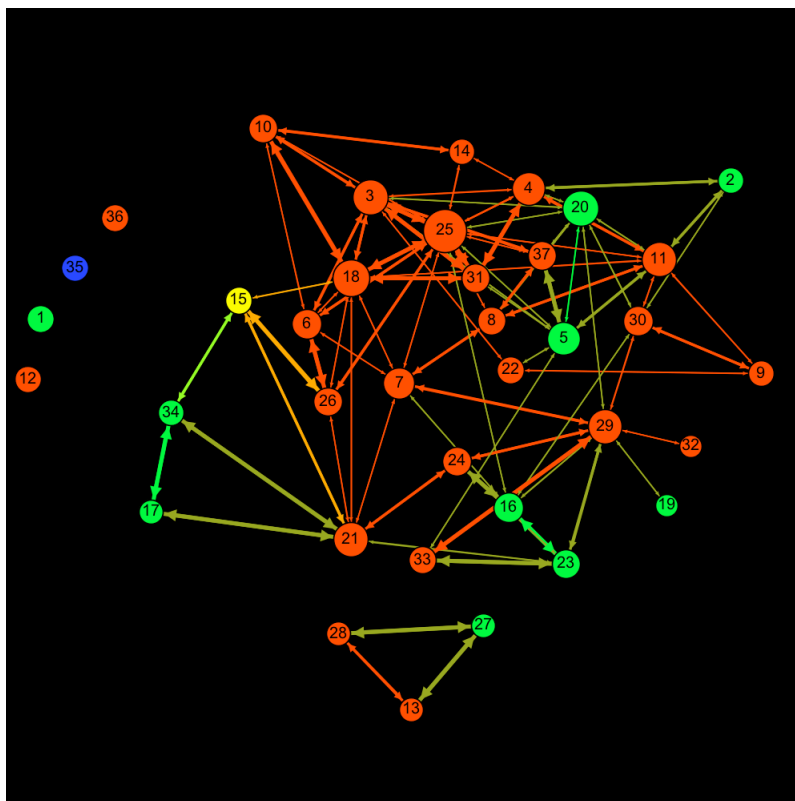
10. b online szociogram és érdemjegyek 2

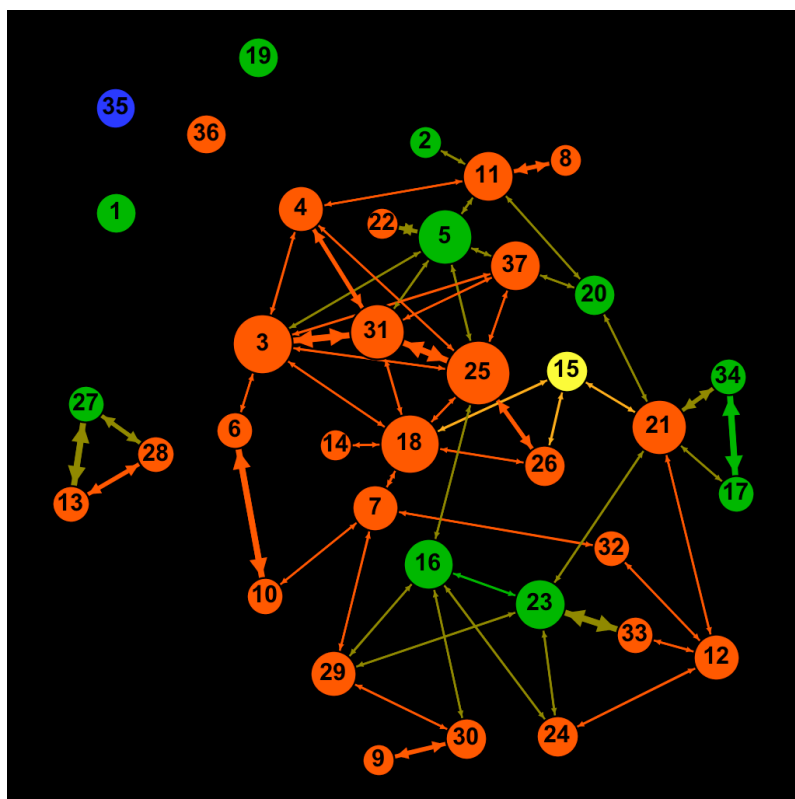
11. b offline szociogram és érdemjegyek 3

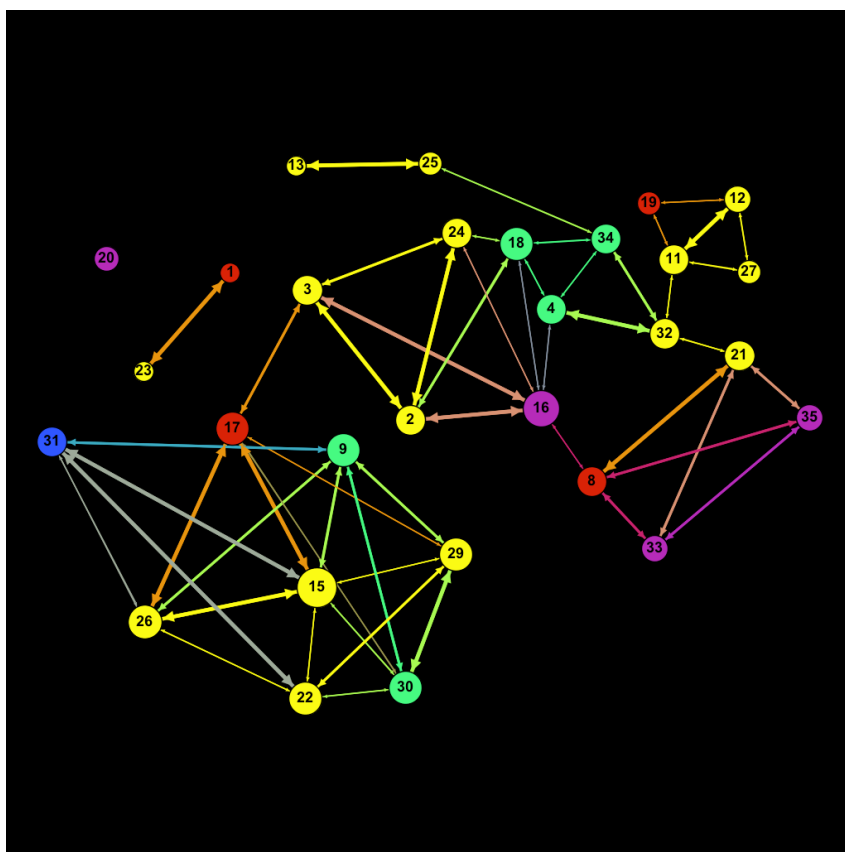
11. b online szociogram és érdemjegyek 4

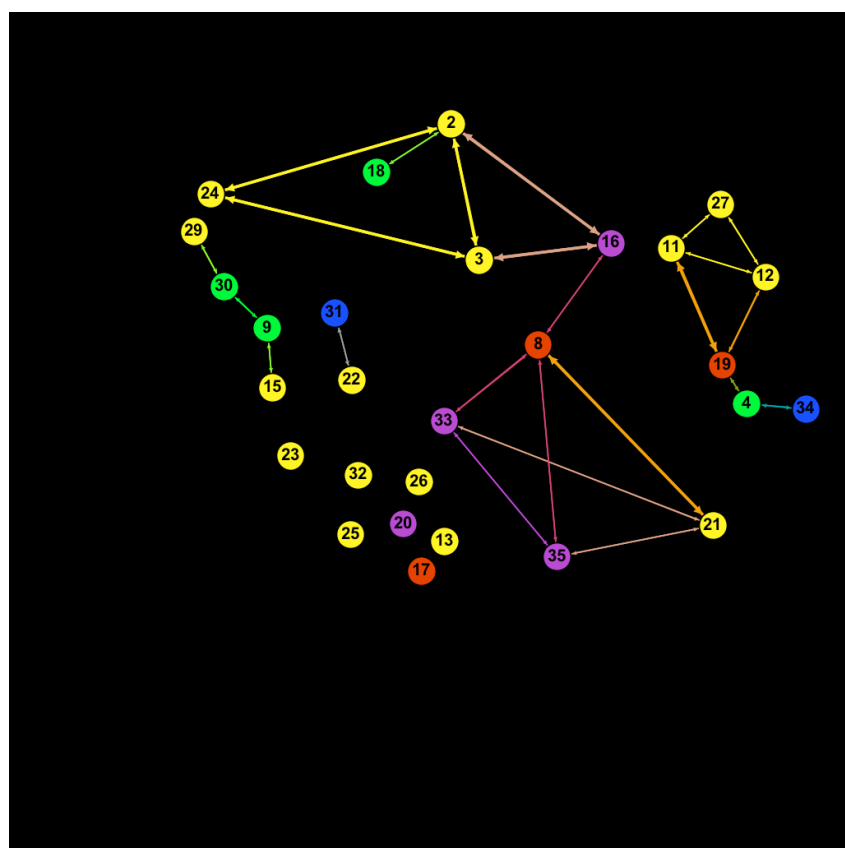
11. c offline szociogram és érdemjegyek 5

11. c online szociogram és érdemjegyek 6

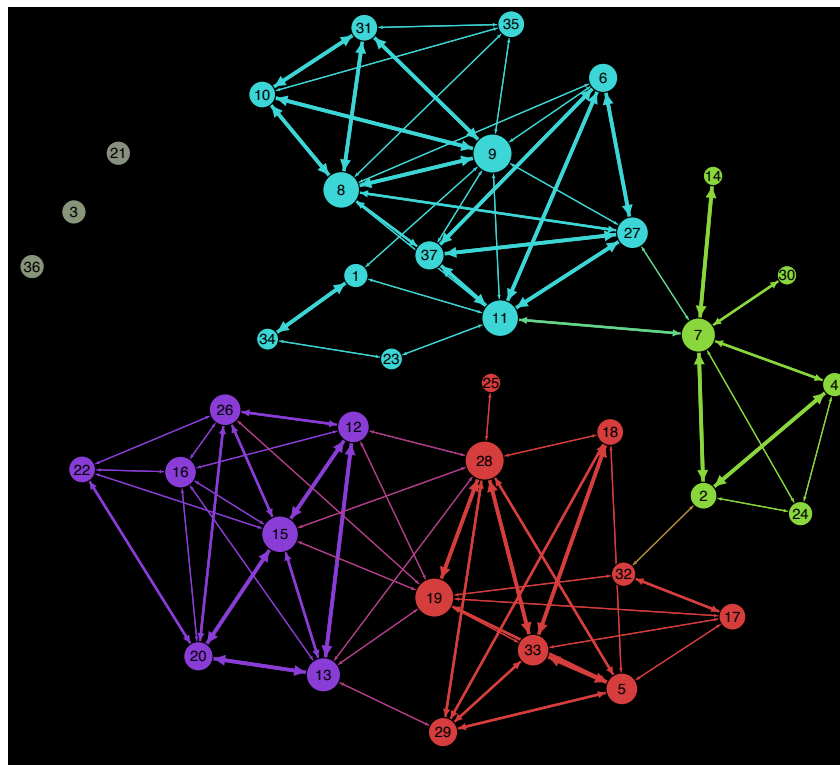
12. b offline szociogram és érdemjegyek 7

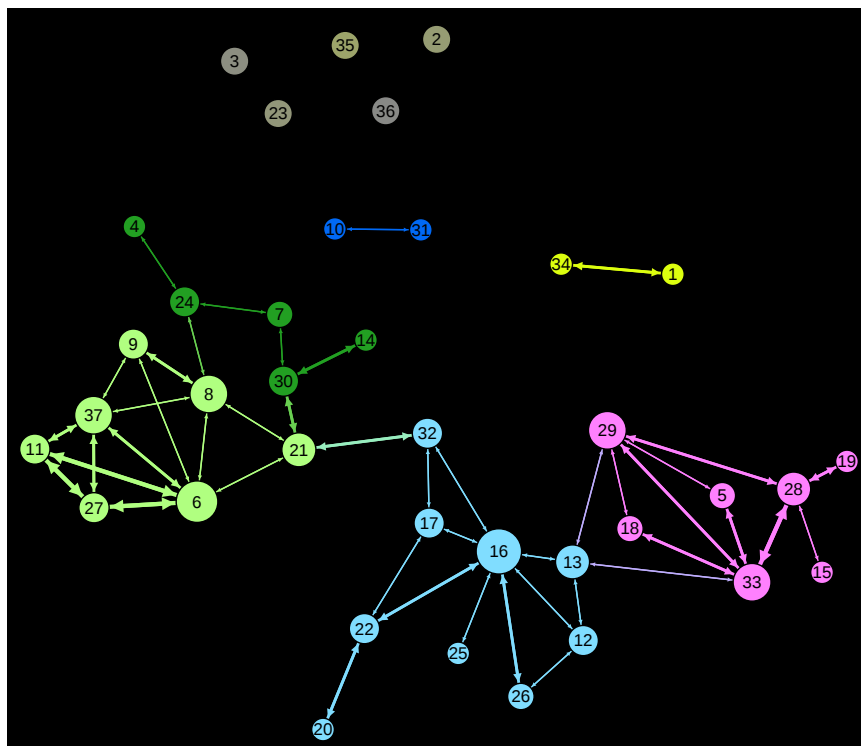
12. b online szociogram és érdemjegyek 8

3. melléklet

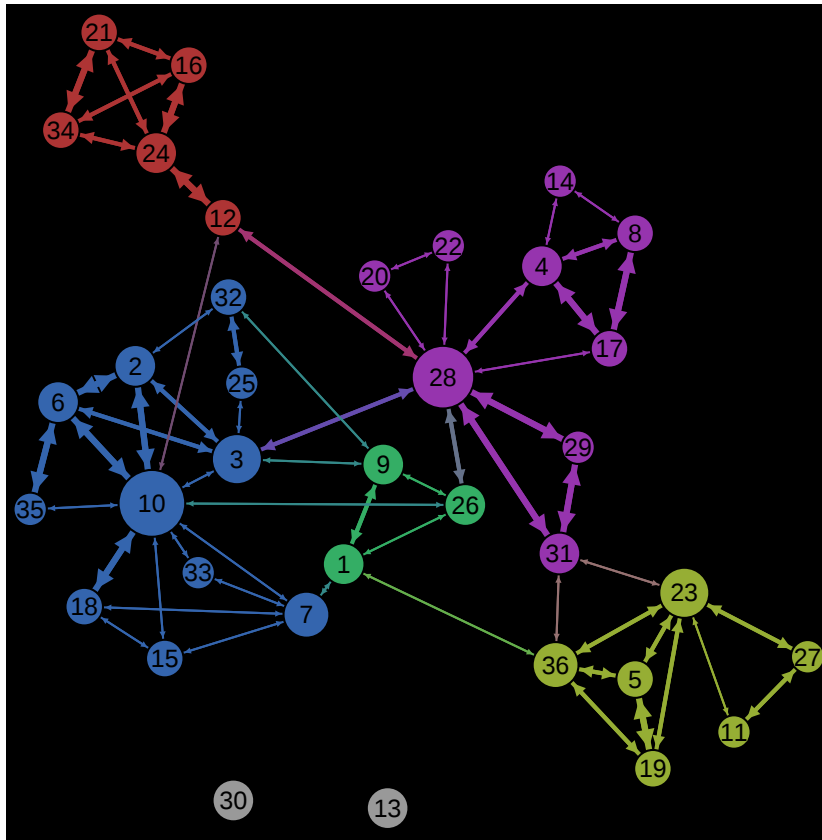
Szociogramok modularitás alapján

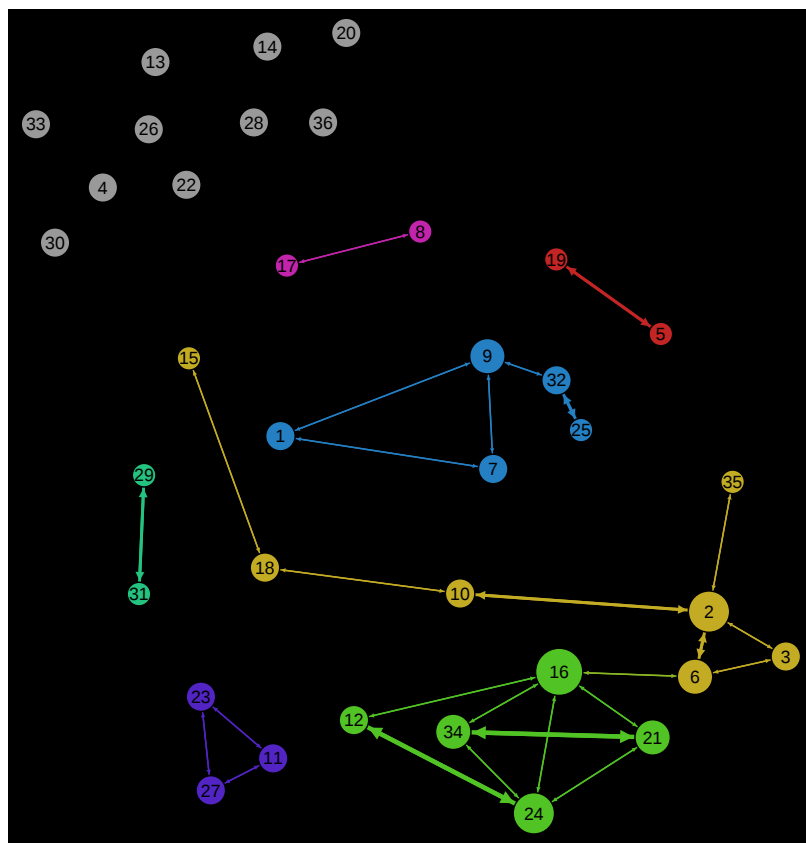
8. a offline szociogram 1

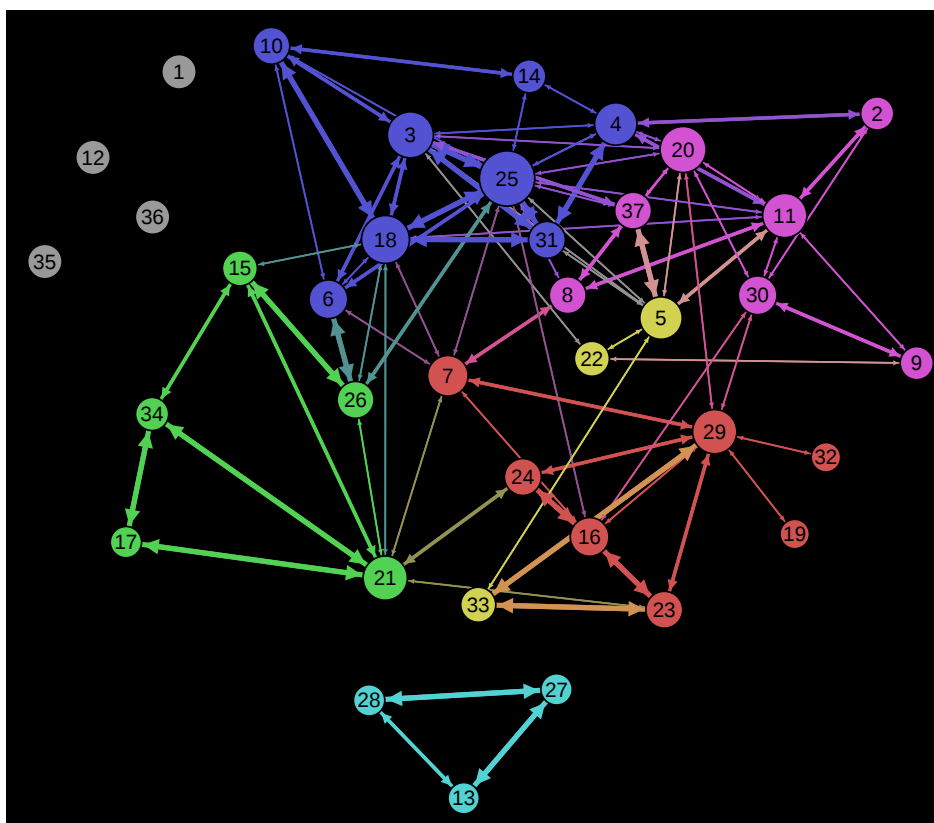
8. a online szociogram 2

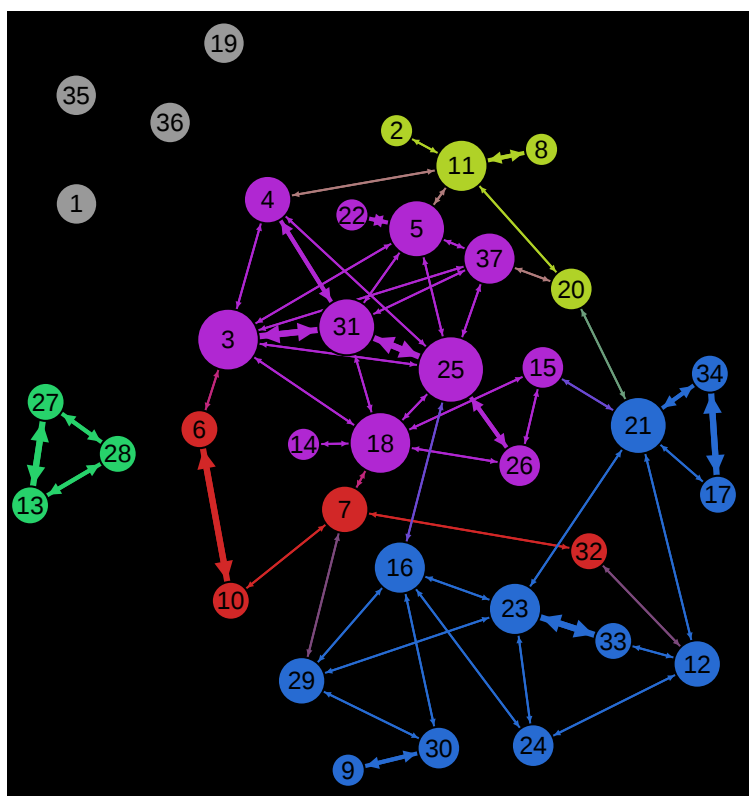
10. b offline szociogram 3

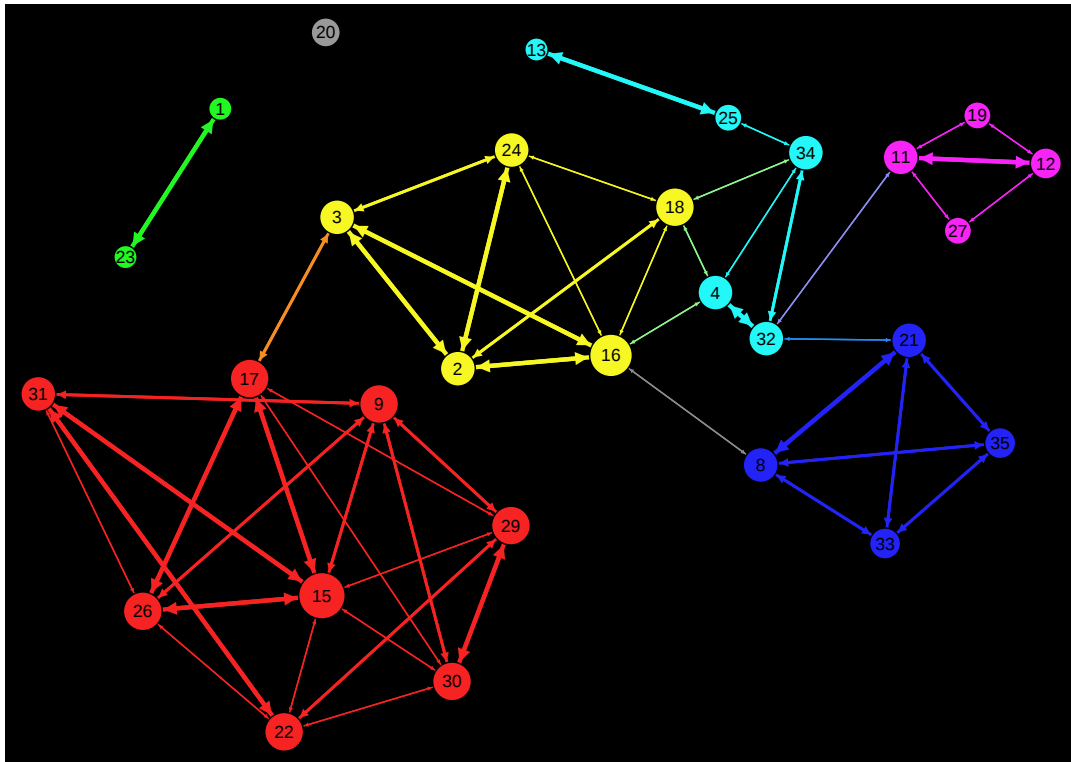
10. b online szociogram 4

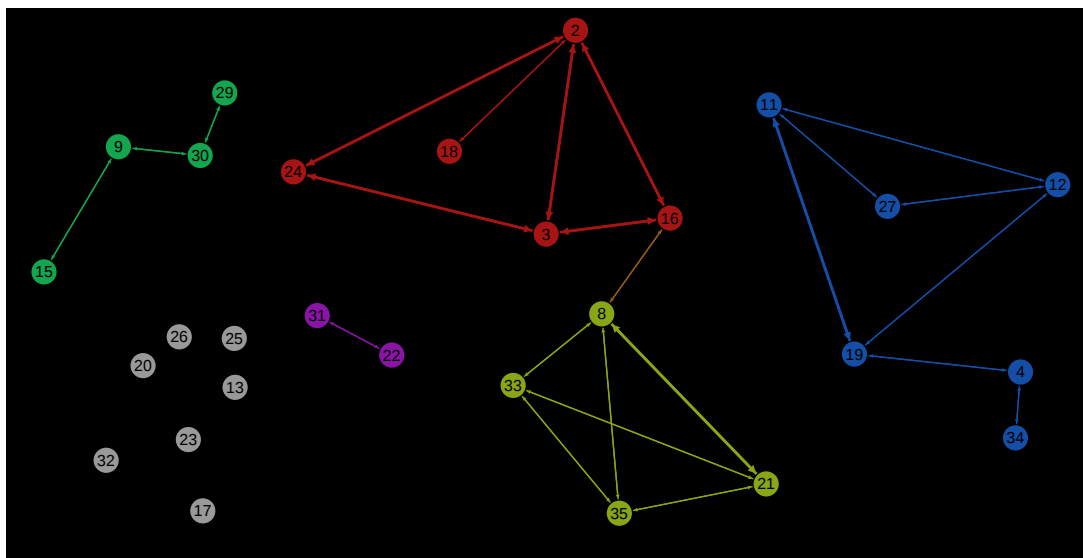
11. c offline szociogram 5

11. c online szociogram 6

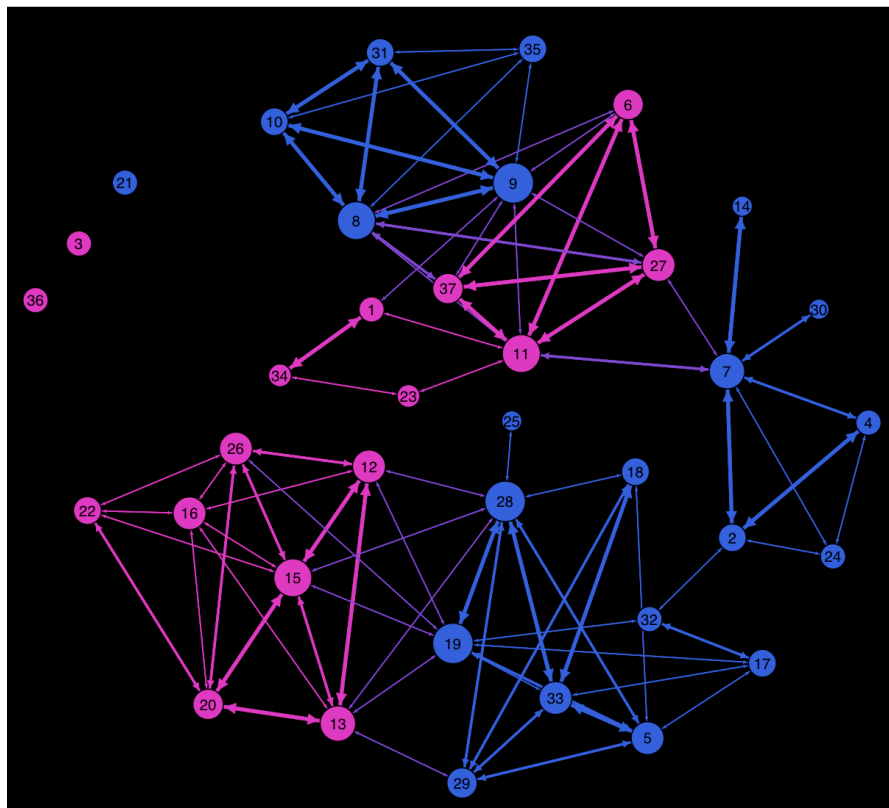
12. b offline szociogram 7

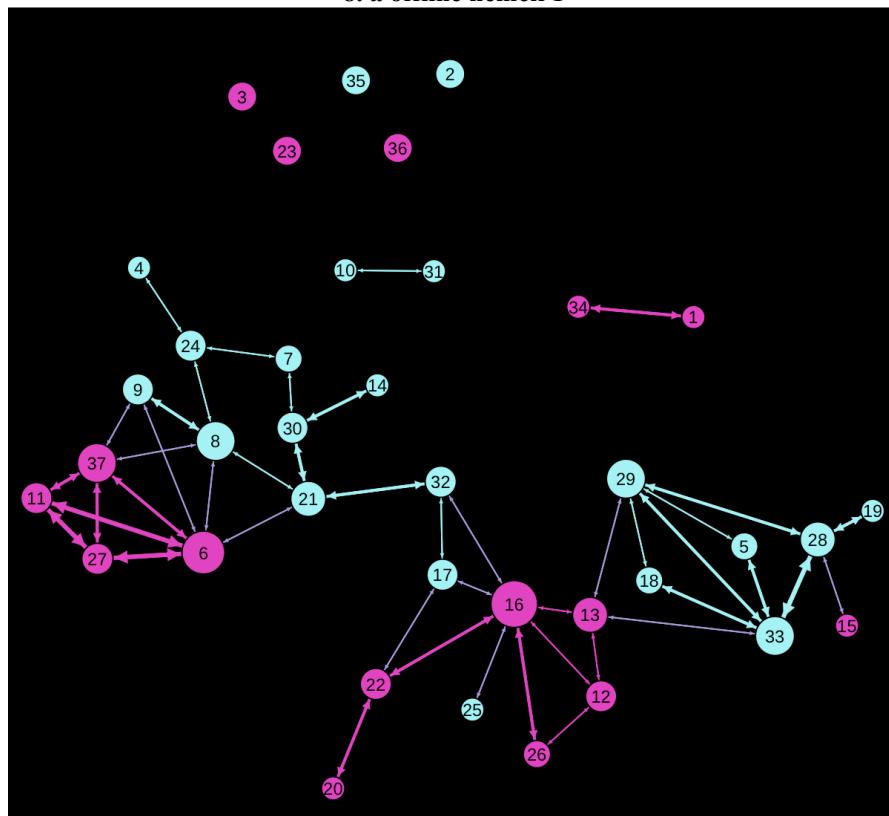
12. b online szociogram 8

4. melléklet

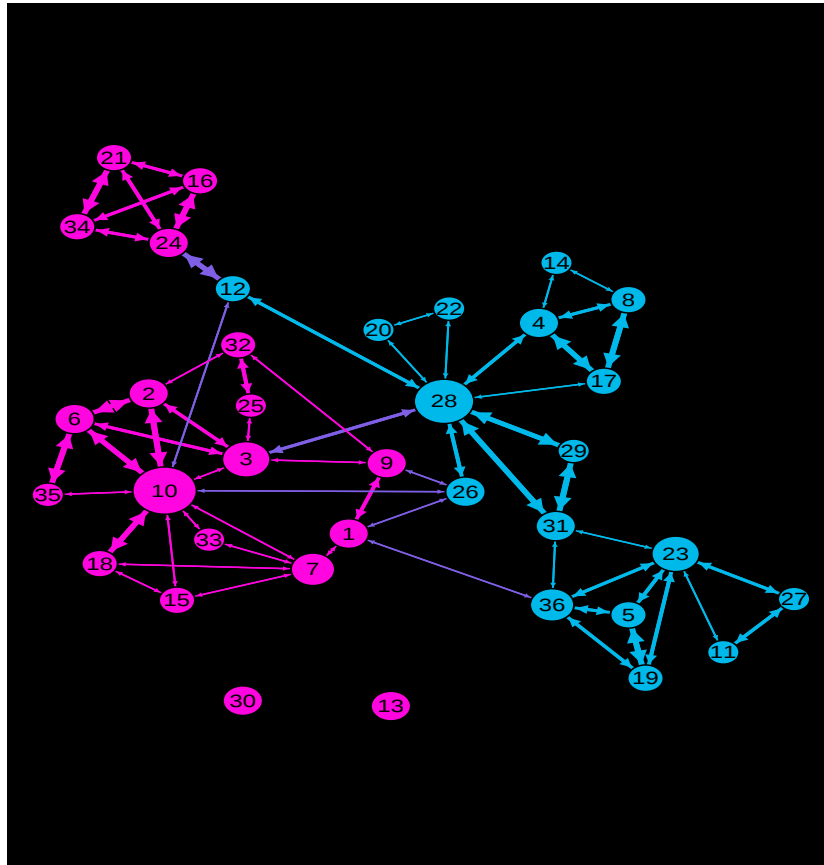
Szociogramok fiú-lány arány

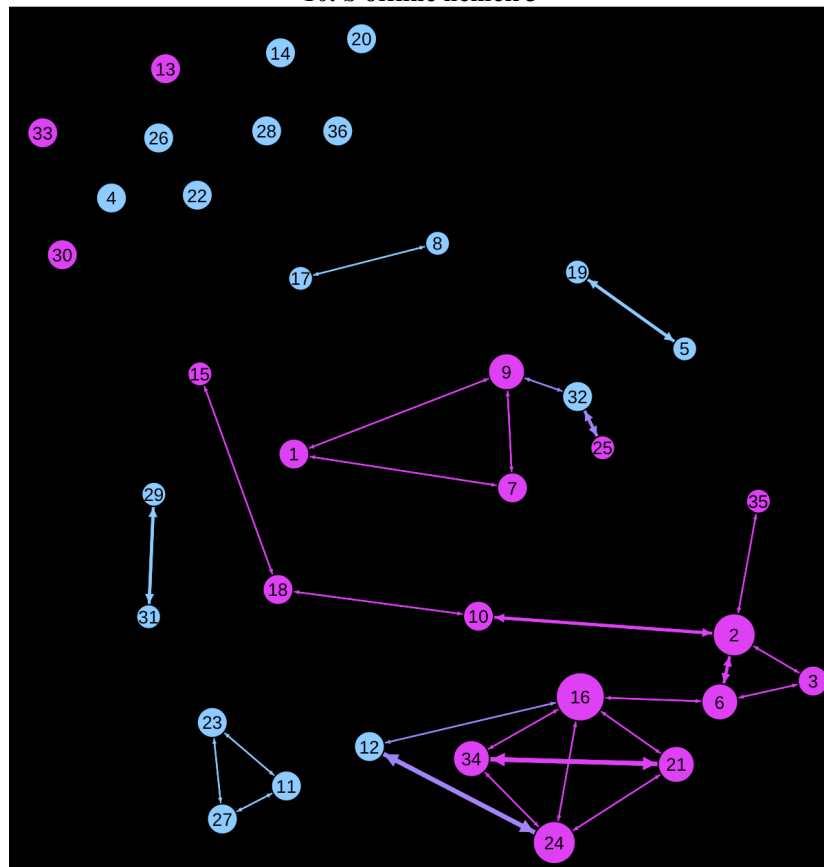
8. a offline nemek 1

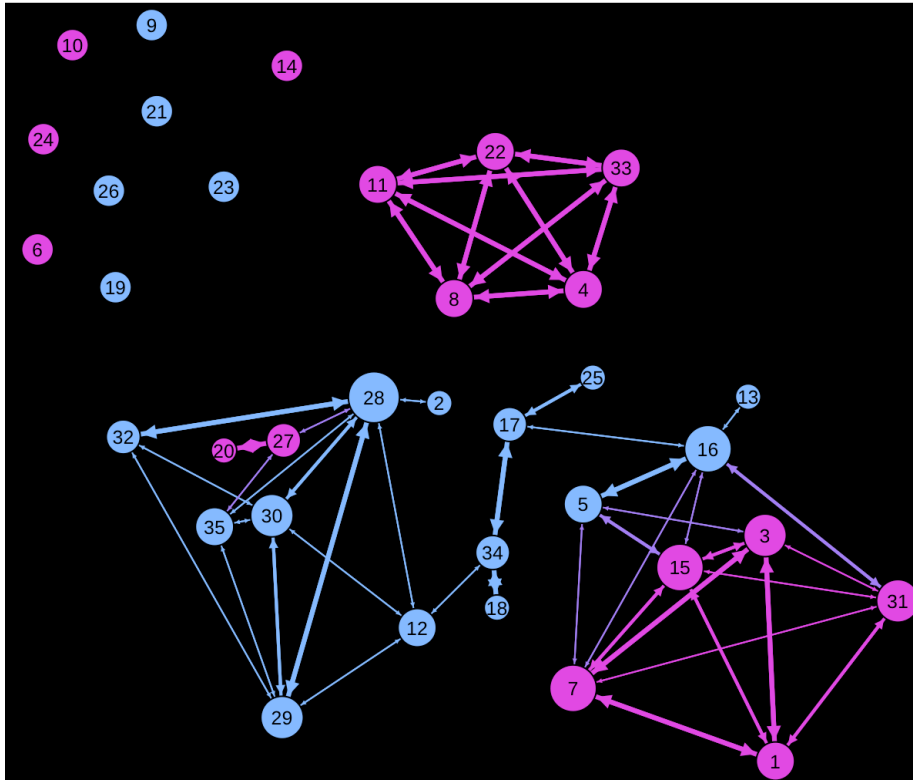
8. a online nemek 2

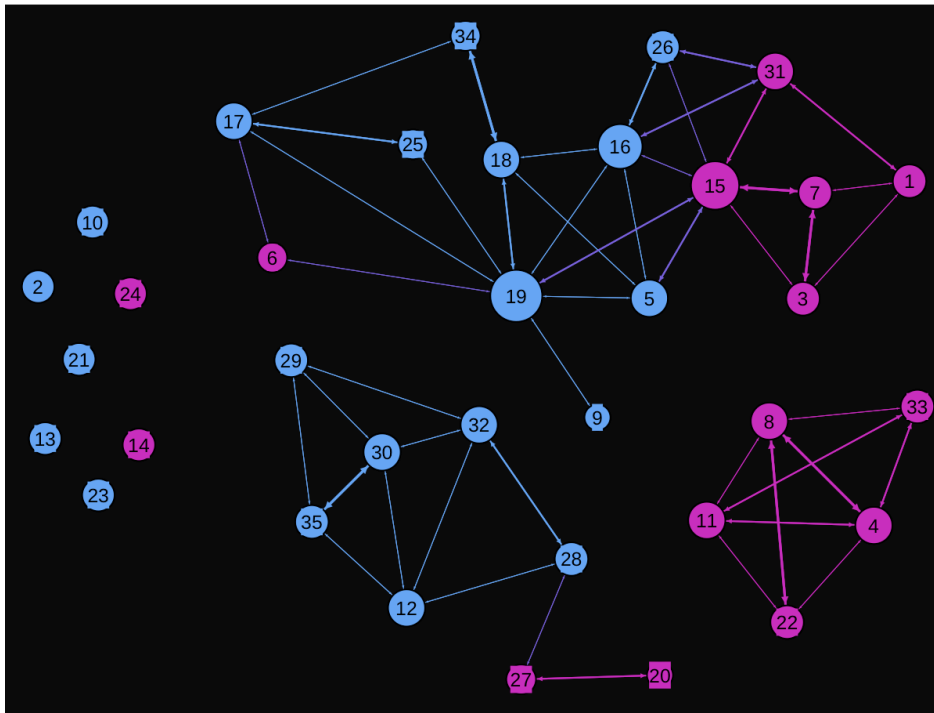
10. b offline nemek 3

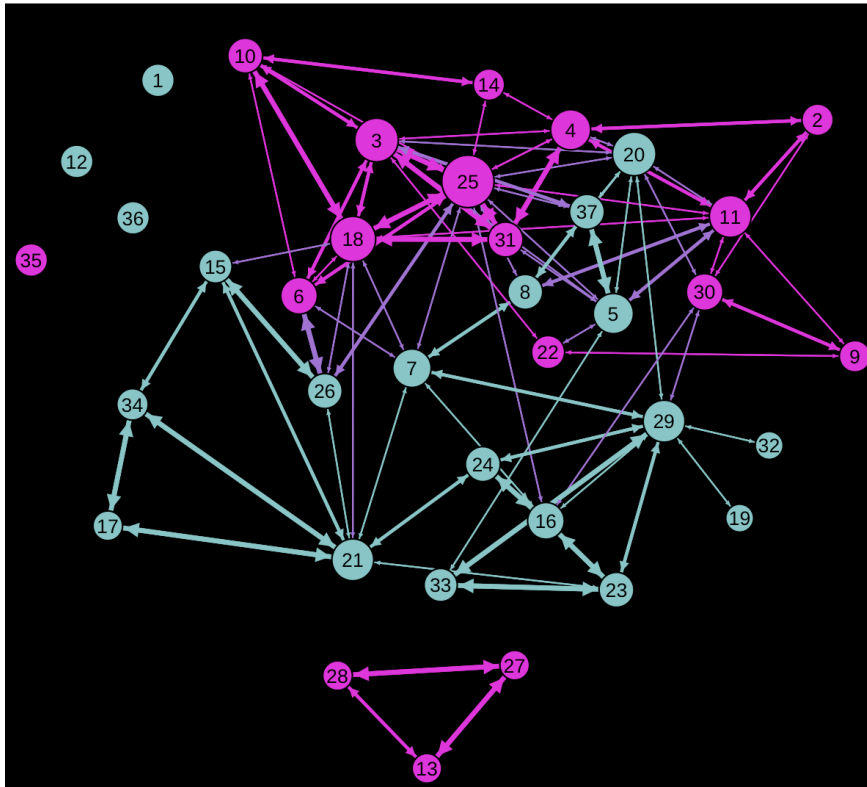
10. b online nemek 4

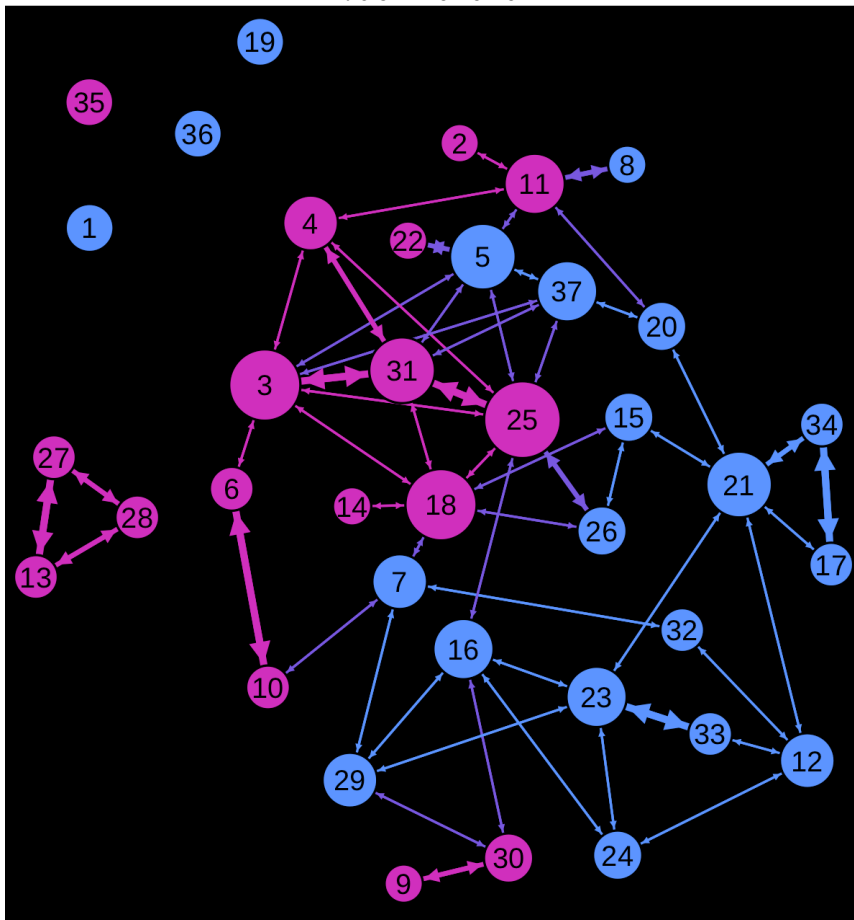
11. b offline nemek 5

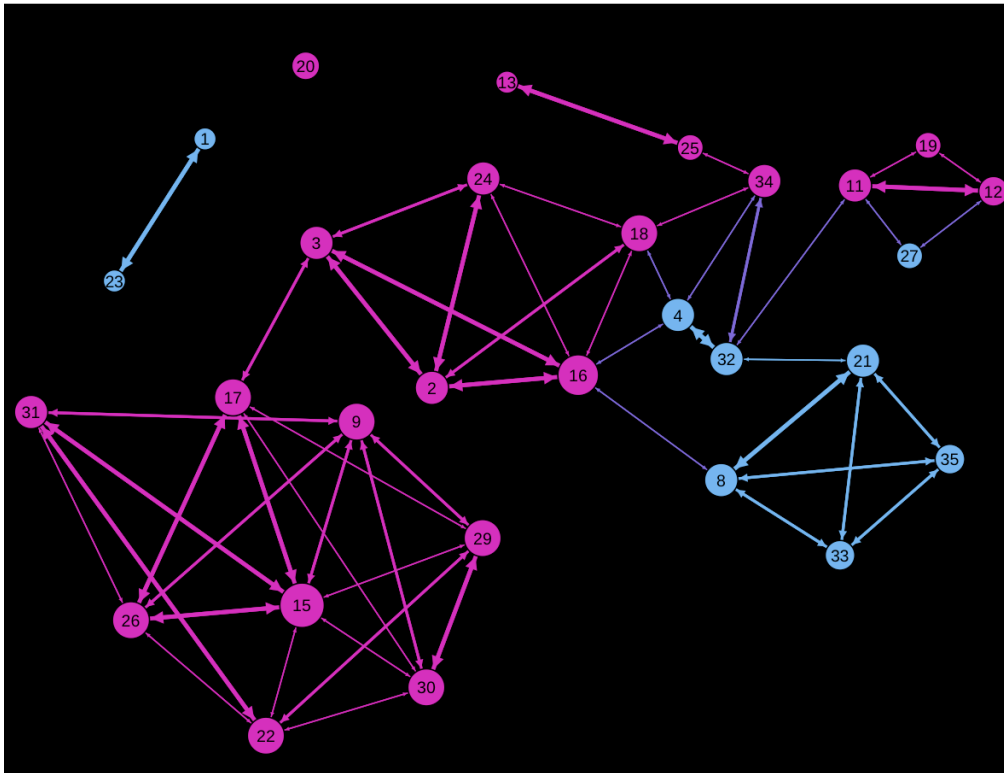
11. b online nemek 6

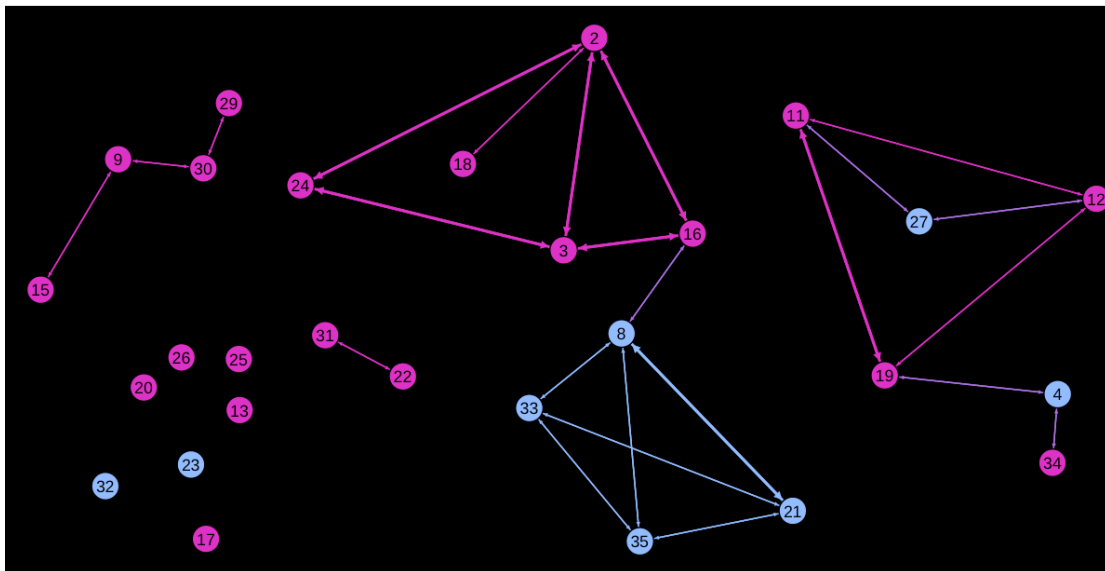
11. c offline nemek 7

11. c online nemek 8

12. b offline nemek 9

12. b online nemek 10

5. melléklet

Syntax

*****érdemjegy kerekítése*****

```
COMPUTE jegyek1=(tan26a + tan26b + tan26c + tan26d)/4.  
VARIABLE LABELS jegyek 'Tantárgyak alapján számolt átlagos érdemjegy  
objektív'.  
EXECUTE.
```

```
COMPUTE jegyek2=(tan27a + tan27b + tan27c + tan27d)/4.  
VARIABLE LABELS jegyek 'Tantárgyak alapján számolt átlagos érdemjegy  
szubjektív'.  
EXECUTE.
```

```
COMPUTE jegyek=(jegyek1+ jegyek2)/2.  
VARIABLE LABELS jegyek 'Tantárgyak alapján számolt átlagos érdemjegy'.  
EXECUTE.
```

```
fre jegyek.  
RECODE jegyek (0 thru 1.49=1) (1.5 thru 2.49=2) (2.5 thru 3.49=3) (3.5 thru 4.49=4)  
(4.5 thru 5=5)  
    INTO jegykerek.  
VARIABLE LABELS jegykerek 'érdemjegy kerekítve'.  
EXECUTE.  
fre jegykerek.
```

*****érdemjegyek diagram*****

```
DATASET ACTIVATE DataSet1.  
USE ALL.  
COMPUTE filter_$=(osztalytipus = 1).  
VARIABLE LABEL filter_$ 'osztalytipus = 1 (FILTER)'.  
VALUE LABELS filter_$ 0 'Not Selected' 1 'Selected'.  
FORMAT filter_$ (f1.0).  
FILTER BY filter_$.  
EXECUTE.
```

```
SORT CASES BY osztaly.  
SPLIT FILE LAYERED BY osztaly.
```

```
FREQUENCIES VARIABLES=jegyek  
  /STATISTICS=MEAN  
  /ORDER=ANALYSIS.
```

*****osztálylégkör megítélése az egyes osztályokban*****

```
SORT CASES BY osztaly.  
SPLIT FILE LAYERED BY osztaly.
```

```
FREQUENCIES VARIABLES=oszt6a oszt6b oszt6c oszt6d
/STATISTICS=MODE
/ORDER=ANALYSIS.
```

*****hány órát facebookozik*****

```
DESCRIPTIVES VARIABLES=fb14
/STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX.
```

```
DESCRIPTIVES VARIABLES=fb19
/STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX.
```

*****fiúk és lányok facebookon eltöltött idő*****

```
MEANS TABLES=fb14 BY neme30
/CELLS MEAN COUNT STDDEV
/STATISTICS ANOVA.
```

***** a 19-es számú tanuló helyzete*****

```
USE ALL.
COMPUTE filter_$=(sor5 = 11119).
VARIABLE LABEL filter_$ 'sor5 = 11119 (FILTER)'.
VALUE LABELS filter_$ 0 'Not Selected' 1 'Selected'.
FORMAT filter_$ (f1.0).
FILTER BY filter_$.
EXECUTE.
```

```
FREQUENCIES VARIABLES=oszt6a oszt6b oszt6c oszt6d oszt2a oszt2b oszt2c
oszt3 oszt4 oszt4a oszt4b
oszt5a_1 oszt5a_2 oszt5a_3 oszt5a_4 oszt5b_1 oszt5b_2 oszt5c_1 oszt5c_2
oszt5c_3 oszt5c_4 oszt5c_5
oszt5d_1 oszt5d_2 oszt5d_3 oszt5d_4 fb14 fb19 tan25 teltip31_ker teltip31 anya32
apa32 fb_att3
jegyek normak
/STATISTICS=MODE
/ORDER=ANALYSIS.
```

```
FREQUENCIES VARIABLES=fb18a fb18b fb18c fb18d fb18e fb18f fb18g fb18h
fb18i fb18j fb18k fb19 fb20
fb21a fb21b fb21c fb21d fb21e fb22a1 fb22a2 fb22a3 fb22b1 fb22b2 fb22b3
fb22c1 fb22c2 fb22c3
fb23_nyitott fb23a fb23b fb23c fb23d fb23e fb23f
/ORDER=ANALYSIS.
```

```
SPLIT FILE OFF.
```

```
FILTER OFF.
USE ALL.
EXECUTE.
```

*****normák és szabályok betartása*****

COMPUTE

normak=(oszt5a_1+oszt5a_2+oszt5c_1+oszt5c_2+oszt5c_3+oszt5c_4+oszt5c_5)/7.

VARIABLE LABELS normak 'normák és szabályok elfogadása'.

EXECUTE.

fre normak.

RECODE normak4 (1=1) (2 thru 3=2) (4=3) INTO

normak3.

VARIABLE LABELS normak3 'normák betartása 3 kat'.

EXECUTE.

val lab normak3 1'Nem tartja be a normákat és előírásokat' 2'Be is tartja meg nem is'
3'Betartja a normákat és előírásokat'.

fre normak3.

*****normák betartása osztályonként*****

USE ALL.

COMPUTE filter_\$=(osztalytipus=1).

VARIABLE LABEL filter_\$ 'osztalytipus=1 (FILTER)'.

VALUE LABELS filter_\$ 0 'Not Selected' 1 'Selected'.

FORMAT filter_\$ (f1.0).

FILTER BY filter_\$.

EXECUTE.

split file off.

MEANS TABLES=fb14 BY osztaly

/CELLS MEAN COUNT STDDEV

/STATISTICS ANOVA.

CROSSTABS

/TABLES=osztaly BY normak3

/FORMAT=AVALUE TABLES

/STATISTICS=CHISQ PHI

/CELLS=COUNT ROW COLUMN

/COUNT ROUND CELL.

SORT CASES BY osztaly.

SPLIT FILE LAYERED BY osztaly.

*****felnőttek tanácsait elfogadja*****

split file off.

FREQUENCIES VARIABLES=oszt5a_1 oszt5a_2 oszt5a_3 oszt5a_4

/STATISTICS=MEAN

/ORDER=ANALYSIS.

```
COMPUTE felnottelfogad=(oszt5a_1+oszt5a_2)/2.  
VARIABLE LABELS felnottelfogad 'felnőttek tanácsait elfogadja'.  
EXECUTE.
```

```
MEANS TABLES=felnottelfogad BY osztaly  
/CELLS MEAN COUNT STDDEV  
/STATISTICS ANOVA.
```

```
*****osztálytársakkal való viszony, kapcsolattartás fontossága*****
```

```
RECODE oszt2c (1=5) (2=4) (ELSE=Copy) INTO oszt2cbef.  
VARIABLE LABELS oszt2cbef 'oszt2c beforgatott'.  
EXECUTE.
```

```
fre oszt2cbef.
```

```
mis val oszt2cbef (99).
```

```
RECODE oszt3 (1=5) (2=4) (ELSE=Copy) INTO oszt3bef.  
VARIABLE LABELS oszt3bef 'oszt3 beforgatva'.  
EXECUTE.
```

```
fre oszt3bef.
```

```
mis val oszt3bef (99).
```

```
COMPUTE osztttarsak=(oszt2a+oszt2b+oszt2cbef+oszt3bef)/4.  
VARIABLE LABELS osztttarsak 'osztálytársakkal való viszony összevont'.  
EXECUTE.
```

```
fre osztttarsak.
```

```
RECODE osztttarsak4 (1=1) (2 thru 3=2) (4=3)  
INTO osztttarsak3.  
VARIABLE LABELS osztttarsak3 'osztálytársakkal való kapcsolattartás 3 kat'.  
EXECUTE.
```

```
val lab osztttarsak3 3'Osztálytársi kapcsolatok nagyon fontosak' 1'Osztálytársi  
kapcsolatok nem fontosak' 2'Osztálytársi kapcsolatok fontosak is meg nem is'.  
fre osztttarsak3.
```

```
***** normák és osztálytársi kapcsolatok*****
```

```
SPLIT FILE OFF.
```

```
CROSSTABS  
/TABLES=normak3 BY osztttarsak3  
/FORMAT=AVALUE TABLES  
/STATISTICS=CHISQ PHI
```

```
/CELLS=COUNT ROW COLUMN
/COUNT ROUND CELL.
```

*****normák, osztályátrsi kapcsolatok és megvalósult kapcsolatok száma*****

```
USE ALL.
COMPUTE filter_$=(osztalytipus = 1).
VARIABLE LABEL filter_$ 'osztalytipus = 1 (FILTER)'.
VALUE LABELS filter_$ 0 'Not Selected' 1 'Selected'.
FORMAT filter_$ (f1.0).
FILTER BY filter_$.
EXECUTE.
```

```
MEANS TABLES=kolcsonos_off BY normak3
/CELLS MEAN COUNT STDDEV
/STATISTICS ANOVA.
```

```
MEANS TABLES=kolcsonos_on BY normak3
/CELLS MEAN COUNT STDDEV
/STATISTICS ANOVA.
```

```
MEANS TABLES=kolcsonos_off BY osztarsak3
/CELLS MEAN COUNT STDDEV
/STATISTICS ANOVA.
```

```
MEANS TABLES=kolcsonos_on BY osztarsak3
/CELLS MEAN COUNT STDDEV
/STATISTICS ANOVA.
```

6. melléklet

SPSS adattáblák

Osztályléggör					
Osztály		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
8. a	1. Jó	28	80,0	80,0	80,0
	2. Megfelelő	7	20,0	20,0	100,0
10. b	1. Jó	6	17,6	17,6	17,6
	2. Megfelelő	28	82,4	82,4	100,0
11. b	1. Jó	14	43,8	43,8	43,8
	2. Megfelelő	17	53,1	53,1	96,9
	3. Rossz	1	3,1	3,1	100,0
11. c	1. Jó	24	66,7	66,7	66,7
	2. Megfelelő	12	33,3	33,3	100,0
12. b	1. Jó	6	20,7	20,7	20,7
	2. Megfelelő	20	69,0	69,0	89,7
	3. Rossz	3	10,3	10,3	100,0

Osztályléggör 1

Összetartás az osztályban					
osztály		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
8. a	1.00 Erős	25	71,4	71,4	71,4
	2.00 Gyenge	10	28,6	28,6	100,0
	Total	35	100,0	100,0	
10. b	1.00 Erős	17	50,0	50,0	50,0
	2.00 Gyenge	17	50,0	50,0	100,0
	Total	34	100,0	100,0	
11. b	1.00 Erős	12	37,5	37,5	37,5
	2.00 Gyenge	19	59,4	59,4	96,9
	3.00 Nincs	1	3,1	3,1	100,0
	Total	32	100,0	100,0	
11. c	1.00 Erős	23	63,9	65,7	65,7
	2.00 Gyenge	11	30,6	31,4	97,1
	3.00 Nincs	1	2,8	2,9	100,0
	Total	35	97,2	100,0	
12. b	1.00 Erős	2	6,9	6,9	6,9
	2.00 Gyenge	25	86,2	86,2	93,1
	3.00 Nincs	2	6,9	6,9	100,0
	Total	29	100,0	100,0	

Összetartás az osztályban 2

Tekintélyed az osztályban?					
osztály		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
8. a	1.00 A legtöbb felnéznek rám	7	20,0	21,2	21,2
	2.00 Általában közömbösek velem	26	74,3	78,8	100,0
	Total	33	94,3	100,0	
10. b	1.00 A legtöbb felnéznek rám	6	17,6	18,2	18,2
	2.00 Általában közömbösek velem	27	79,4	81,8	100,0
	Total	33	97,1	100,0	
11. b	1.00 A legtöbb felnéznek rám	10	31,3	31,3	31,3
	2.00 Általában közömbösek velem	22	68,8	68,8	100,0
	Total	32	100,0	100,0	
11. c	1.00 A legtöbb felnéznek rám	15	41,7	44,1	44,1
	2.00 Általában közömbösek	18	50,0	52,9	97,1

12. b	velem				
	3.00 A legtöbb semmibe vesznek	1	2,8	2,9	100,0
	Total	34	94,4	100,0	
	1.00 A legtöbb felnéznek rám	9	31,0	33,3	33,3
	2.00 Általában közömbösek velem	17	58,6	63,0	96,3
	3.00 A legtöbb semmibe vesznek	1	3,4	3,7	100,0
	Total	27	93,1	100,0	

Tekintélyed az osztályban 3

Jól érzed magad az osztályban?					
osztály		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
8. a	1.00 Jól	32	91,4	91,4	91,4
	2.00 Inkább jól	3	8,6	8,6	100,0
	Total	35	100,0	100,0	
10. b	1.00 Jól	20	58,8	58,8	58,8
	2.00 Inkább jól	13	38,2	38,2	97,1
	3.00 Inkább rosszul	1	2,9	2,9	100,0
	Total	34	100,0	100,0	
11. b	1.00 Jól	16	50,0	50,0	50,0
	2.00 Inkább jól	14	43,8	43,8	93,8
	3.00 Inkább rosszul	2	6,3	6,3	100,0
	Total	32	100,0	100,0	
11. c	1.00 Jól	21	58,3	58,3	58,3
	2.00 Inkább jól	14	38,9	38,9	97,2
	3.00 Inkább rosszul	1	2,8	2,8	100,0
	Total	36	100,0	100,0	
12. b	1.00 Jól	13	44,8	44,8	44,8
	2.00 Inkább jól	14	48,3	48,3	93,1
	3.00 Inkább rosszul	2	6,9	6,9	100,0
	Total	29	100,0	100,0	

Jól érzed magad az osztályban? 4

Facebookon eltöltött idő, percben					
osztály		Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
8. a	Hány percet Facebookozik naponta?	,00	180,00	41,3	42,90
10. b	Hány percet Facebookozik naponta?	10,00	750,00	160,4	187,08
11. b	Hány percet Facebookozik	2,00	330,00	110,9	88,75

	naponta?				
11. c	Hány percet Facebookozik naponta?	10,00	480,00	100,9	88,48
12. b	Hány percet Facebookozik naponta?	10,00	840,00	268,1	235,49

Facebookon eltöltött idő, percben 5

Tantárgyak alapján számolt átlagos érdemjegy			
8. a	N	Valid	33
		Missing	2
	Mean		4,7083
10. b	N	Valid	32
		Missing	2
	Mean		3,6914
11. b	N	Valid	32
		Missing	0
	Mean		4,2813
11. c	N	Valid	36
		Missing	0
	Mean		4,5521
12. b	N	Valid	28
		Missing	1
	Mean		3,2545

Tanulmányi átlag 6

Normák és osztálytársi kapcsolatok fontossága				
	1.00 Osztálytársi kapcsolatok nem fontosak	2.00 Osztálytársi kapcsolatok fontosak is meg nem is	3.00 Osztálytársi kapcsolatok nagyon fontosak	Total
1.00 Nem tartja be a normákat és előírásokat	8	16	4	28
	28,6%	57,1%	14,3%	100,0%
2.00 Be is tartja meg nem is	15	56	18	89
	16,9%	62,9%	20,2%	100,0%
3.00 Betartja a normákat és előírásokat	8	18	21	47
	17,0%	38,3%	44,7%	100,0%

Normák és osztálytársi kapcsolatok 7

Normák és osztálytársi kapcsolatok fontossága			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	13,950 ^a	4	,007

Likelihood Ratio	13,338	4	,010
Linear-by-Linear Association	7,461	1	,006
N of Valid Cases	164		
a. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 5.29.			

Normák és osztálytársi kapcsolatok 8

Nem és facebookon eltöltött idő – ANOVA Table							
		Sum of Squares		df	Mean Square	F	Sig.
Hány órát Facebookozik? * Nem	Between Groups		250209,01	1	250209,019	10,302	,002
	Within Groups	3,813E6		157	24288,499		
	Total	4,064E6		158			

Nem és Facebookon eltöltött idő 9

Nem és Fb-on eltöltött idő – Measures of Association		
	Eta	Eta Squared
Hány órát Facebookozik? * Nem	,248	,062

Nem és Facebookon eltöltött idő 10

Normák betartása és off. kapcsolatok – ANOVA Table						
		Sum of Squares		df	Mean Square	Sig.
Kölcsönös offline kapcsolatok száma * normák betartása 3 kat	Between Groups		21,472	2	10,736	1,387
	Within Groups	1262,118		163	7,743	
	Total	1283,590		165		

Normák betartása és offline kapcsolatok száma 11

Normák betartása és on. kapcsolatok – Report			
Kölcsönös online kapcsolatok száma			
normák betartása 3 kat	Mean	N	Std. Deviation
1.00 Nem tartja be a normákat és előírásokat	2,2759	29	1,43668
2.00 Be is tartja meg nem is	2,3596	89	1,90243
3.00 Betartja a normákat és előírásokat	1,8750	48	1,70886
Total	2,2048	166	1,77702

Normák betartása és online kapcsolatok száma 12

Normák betartása és on. kapcsolatok – ANOVA Table						
		Sum of Squares		df	Mean Square	Sig.
Kölcsönös online kapcsolatok száma * normák	Between Groups		7,499	2	3,749	1,190
	Within Groups	513,537		163	3,151	

betartása 3 kat	Total	521,036	165			
-----------------	-------	----------------	------------	--	--	--

Normák betartása és online kapcsolatok száma 13

Oszttársi kapcsolatok és off. kapcsolatok száma – ANOVA Table							
			Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Kölcsönös offline kapcsolatok száma * osztálytársakkal való kapcsolattartás 3 kat	Between Groups		84,414	2	42,207	5,676	,004
	Within Groups		1197,147	161	7,436		
	Total		1281,561	163			

Osztályátrsi kapcsolatok fontossága és offline kapcsolatok 14

Oszttársi kapcsolatok és off. kapcsolatok száma – Measures of Association		
	Eta	Eta Squared
Kölcsönös offline kapcsolatok száma * osztálytársakkal való kapcsolattartás 3 kat	,257	,066

Osztálytársi kapcsolatok fontossága és offline kapcsolatok 15

Oszttársi kapcsolatok és on. kapcsolatok száma – Report			
Kölcsönös online kapcsolatok száma			
osztálytársakkal való kapcsolattartás 3 kat	Mean	N	Std. Deviation
1.00 Osztálytársi kapcsolatok nem fontosak	2,1613	31	1,65523
2.00 Osztálytársi kapcsolatok fontosak is meg nem is	2,0889	90	1,68699
3.00 Osztálytársi kapcsolatok nagyon fontosak	2,5581	43	2,02722
Total	2,2256	164	1,77690

Osztályátrsi kapcsolatok fontossága és online kapcsolatok 16

Oszttársi kapcsolatok és on. kapcsolatok száma – ANOVA Table							
			Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Kölcsönös on. kapcsolatok * osztársakkal való kapcsolattartás	Between Groups		6,565	2	3,283	1,040	,356
	Within Groups		508,087	161	3,156		
	Total		514,652	163			

Osztályátrsi kapcsolatok fontossága és online kapcsolatok 17

Normák betartása osztályonként				
normák betartása 3 kat				Total
1.00 Nem tartja be a normákat és előírásokat	2.00 Be is tartja meg nem is	3.00 Betartja a normákat és előírásokat		

osztály	81.00 8. a	Count	2	16	17	35
		% within osztály	5,7%	45,7%	48,6%	100,0%
	101.00 10. b	Count	6	18	10	34
		% within osztály	17,6%	52,9%	29,4%	100,0%
	111.00 11. b	Count	11	19	2	32
		% within osztály	34,4%	59,4%	6,3%	100,0%
	112.00 11. c	Count	8	18	10	36
		% within osztály	22,2%	50,0%	27,8%	100,0%
Total	121.00 12. b	Count	2	18	9	29
		% within osztály	6,9%	62,1%	31,0%	100,0%
		% within normák betartása 3 kat	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Normák betartása osztályonként 18

Felnőttek tanácsait elfogadja			
osztály	Mean	N	Std. Deviation
81.00 8. a	3,1143	35	,48637
101.00 10. b	2,7647	34	,56723
111.00 11. b	2,8594	32	,51171
112.00 11. c	2,7917	36	,59010
121.00 12. b	3,0172	29	,57450
Total	2,9066	166	,55761

Felnőttek tanácsainak elfogadása 19